

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
EVGENI TANCHEV
της 28ης Ιουνίου 2018¹

Υπόθεση C-216/18 PPU

Minister for Justice and Equality
κατά
LM
(Πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος)

[αίτηση του High Court (ανώτερου δικαστηρίου, Ιρλανδία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις – Απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ – Ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως – Λόγοι μη εκτελέσεως – Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Άρθρο 47 – Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη – Κράτος δικαίου – Άρθρο 7 ΣΕΕ – Αιτιολογημένη πρόταση με την οποία η Επιτροπή κάλεσε το Συμβούλιο να διαπιστώσει την ύπαρξη σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβιάσεως, από τη Δημοκρατία της Πολωνίας, μίας εκ των προβλεπόμενων στο άρθρο 2 ΣΕΕ αρχών»

Περιεχόμενα

I. Εισαγωγή	2
II. Νομικό πλαίσιο	5
Α. Το δίκαιο της Ένωσης	5
1. Ο Χάρτης	5
2. Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση	5
3. Η απόφαση-πλαίσιο	6
Β. Το ιρλανδικό δίκαιο	7
III. Τα πραγματικά περιστατικά και η κύρια δίκη	7
IV. Εκτίμηση	9

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

A. Επί του παραδεκτού	9
B. Επί της ουσίας	10
1. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις	10
2. Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος	12
α) Πρέπει πραγματικός κίνδυνος παραβάσεως, όχι του άρθρου 4 του Χάρτη, αλλά του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο αυτού, να οδηγεί σε αναβολή της εκτελέσεως του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως;	13
β) Πρέπει κάθε παράβαση, ανεξαρτήτως σοβαρότητας, του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη να οδηγεί στην αναβολή της εκτελέσεως του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως; .	16
1) Εισαγωγή	16
2) Απαίτηση κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας	17
3) Χαρακτηρισμός κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας ως προς την ανεξαρτησία των δικαστηρίων	19
γ) Πρέπει η δικαστική αρχή εκτελέσεως να διαπιστώσει ότι ο ενδιαφερόμενος διατρέχει κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας;	21
1) Εισαγωγή και παρατηρήσεις των μετεχόντων στη διαδικασία	21
2) Απαίτηση κατά περίπτωση ελέγχου	23
3) Πώς μπορεί να αποδειχθεί ότι ο ενδιαφερόμενος διατρέχει πραγματικό κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος;	25
3. Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος	27
V. Πρόταση	28

I. Εισαγωγή

1. Η υπό κρίση αίτηση προδικαστικής αποφάσεως εντάσσεται στο πλαίσιο της εξελίξεως και των μεταρρυθμίσεων του πολωνικού δικαστικού συστήματος² οι οποίες οδήγησαν την Επιτροπή να εκδώσει, στις 20 Δεκεμβρίου 2017, αιτιολογημένη πρόταση με την οποία κάλεσε το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης να διαπιστώσει, βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 1, ΣΕΕ, την ύπαρξη σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβιάσεως, από τη Δημοκρατία της Πολωνίας, μίας εκ των κοινών αξιών των κρατών μελών που προβλέπονται στο άρθρο 2 ΣΕΕ, ήτοι της αρχής του κράτους δικαίου³ (στο εξής: αιτιολογημένη πρόταση της Επιτροπής).

² Πρόκειται, ειδικότερα, για τον διορισμό των μελών του Συνταγματικού Δικαστηρίου και για τη μη δημοσίευση ορισμένων αποφάσεων αυτού. Πρόκειται επίσης για τα νέα συστήματα συνταξιοδότησεως των δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου και των δικαστών των τακτικών δικαστηρίων, τη νέα διαδικασία έκτακτης προσφυγής στο Ανώτατο Δικαστήριο, την παύση και τον διορισμό προέδρων των τακτικών δικαστηρίων, καθώς και την παύση της θητείας και τον εκ νέου διορισμό των δικαστών-μελών του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου.

³ Πρόταση αποφάσεως του Συμβουλίου για τη διαπίστωση της ύπαρξης σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβίασης του κράτους δικαίου από τη Δημοκρατία της Πολωνίας, της 20ής Δεκεμβρίου 2017, COM(2017) 835 final.

2. Η προβλεπόμενη στο άρθρο 7 ΣΕΕ διαδικασία, εφόσον ολοκληρωθεί με τη διαπίστωση από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της υπάρξεως σοβαρής και διαρκούς παραβίασας από κράτος μέλος των αξιών του άρθρου 2 ΣΕΕ, παρέχει τη δυνατότητα αναστολής ορισμένων δικαιωμάτων τα οποία το εν λόγω κράτος μέλος αντλεί από τις Συνθήκες. Τέτοια διαδικασία δεν έχει κινηθεί ποτέ, ούτε κατά μείζονα λόγο, ολοκληρωθεί. Η αιτιολογημένη πρόταση της Επιτροπής συνιστά την πρώτη απόπειρα προς την κατεύθυνση αυτήν και, έως σήμερα, το Συμβούλιο δεν έχει εκδώσει τη σχετική απόφαση.

3. Στην υπό κρίση υπόθεση, πολωνικά δικαστήρια έχουν εκδώσει τρία εντάλματα συλλήψεως για τον L. M., ο εκζητούμενος της κύριας δίκης, βάσει της αποφάσεως-πλαίσιου 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών⁴, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009⁵ (στο εξής: απόφαση πλαίσιο). Ο L. M. διατείνεται ότι, λόγω των μεταρρυθμίσεων του πολωνικού δικαστικού συστήματος όπως αναλύονται στην αιτιολογημένη πρόταση της Επιτροπής, διατρέχει πραγματικό κίνδυνο να μην τύχει δίκαιης δίκης στο συγκεκριμένο κράτος μέλος, και υποστηρίζει ότι ο κίνδυνος αυτός συνιστά κώλυμα στην παράδοσή του στις πολωνικές δικαστικές αρχές από το αιτούν δικαστήριο.

4. Δυνάμει της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης, όμως, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να εκτελούν κάθε ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψεως⁶. Η δικαστική αρχή εκτελέσεως δύναται να αρνηθεί την εκτέλεση τέτοιου εντάλματος μόνο στις εξαντλητικώς απαριθμούμενες στο άρθρο 3 της αποφάσεως-πλαίσιου περιπτώσεις υποχρεωτικής μη εκτελέσεως ή στις περιπτώσεις προαιρετικής μη εκτελέσεως των άρθρων 4 και 4α της αποφάσεως-πλαίσιου⁷.

5. Εντούτοις, στην απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψη 98), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, όταν η δικαστική αρχή εκτελέσεως διαπιστώσει ότι συντρέχει, για το πρόσωπο εις βάρος του οποίου έχει εκδοθεί ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψεως, πραγματικός κίνδυνος απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισεως κατά την έννοια του άρθρου 4 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), η εκτέλεση του εντάλματος αυτού πρέπει να αναβληθεί. Για να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, το Δικαστήριο στηρίζεται, αφενός, στη γνωμοδότηση 2/13 (Προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ), της 18ης Δεκεμβρίου 2014 (EU:C:2014:2454, σημείο 191), στην οποία έκανε δεκτό ότι, υπό «εξαιρετικές περιστάσεις», μπορούν να επιβληθούν περιορισμοί στις αρχές της αμοιβαίας αναγνώρισης και εμπιστοσύνης, και, αφετέρου, στο άρθρο 1, παράγραφος 3, της αποφάσεως-πλαίσιου, κατά το οποίο αυτή «δεν μπορεί να συνεπάγεται την τροποποίηση της υποχρεώσεως σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων» όπως κατοχυρώνονται, μεταξύ άλλων, στον Χάρτη⁸.

6. Πάντως, στην εν λόγω απόφαση Aranyosi και Căldăraru, το Δικαστήριο οριοθέτησε τη δυνατότητα αναβολής εκτελέσεως του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψεως, απαιτώντας από τη δικαστική αρχή εκτελέσεως να διενεργήσει έλεγχο σε δύο στάδια.

7. Καταρχάς, η δικαστική αρχή εκτελέσεως πρέπει να διαπιστώσει την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισεως στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος λόγω «είτε συστημικών ή γενικευμένων πλημμελειών είτε πλημμελειών που επηρεάζουν ορισμένες ομάδες προσώπων ή ακόμη ορισμένα κέντρα κράτησης»⁹. Για να διαπιστώσει την ύπαρξη τέτοιων

4 ΕΕ 2002, L 190, σ. 1.

5 ΕΕ 2009, L 81, σ. 24.

6 Βλ. αιτιολογική σκέψη 6 και άρθρο 1, παράγραφος 2, της αποφάσεως-πλαίσιου.

7 Αποφάσεις της 16ης Ιουλίου 2015, Lanigan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, σκέψη 36), και της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψη 80).

8 Απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψεις 82 έως 88).

9 Στην υπόθεση Aranyosi και Căldăraru, η απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ήταν αποτέλεσμα των συνθηκών κρατήσεως στην Ουγγαρία και στη Ρουμανία.

πλημμελειών, η δικαστική αρχή εκτελέσεως πρέπει να στηριχθεί επί «αντικειμενικών, αξιόπιστων, συγκεκριμένων και δεόντως ενημερωμένων στοιχείων σχετικά με τις συνθήκες κράτησης που επικρατούν στο κράτος μέλος έκδοσης», ιδίως «διεθνείς δικαστικές αποφάσεις, όπως είναι οι αποφάσεις του ΕΔΔΑ, [...] δικαστικές αποφάσεις του κράτους μέλους έκδοσης, καθώς και [...] αποφάσεις, εκθέσεις και λοιπά έγγραφα καταρτισθέντα από όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης ή όργανα εντός του συστήματος των Ηνωμένων Εθνών»¹⁰.

8. Εν συνεχεία, η δικαστική αρχή εκτελέσεως πρέπει να βεβαιωθεί ότι συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι για να θεωρηθεί ότι *το πρόσωπο εις βάρος του οποίου έχει εκδοθεί το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως* θα εκτεθεί στον κίνδυνο εκείνο που έχει αποδειχθεί βάσει των εκτιθέμενων στην προηγούμενη σκέψη στοιχείων. Συγκεκριμένα, «η ύπαρξη και μόνον [...] πλημμελειών είτε συστημικών ή γενικευμένων είτε επηρεαζουσών» ορισμένες ομάδες προσώπων ή ακόμη ορισμένα κέντρα κράτησης [...] δεν συνεπάγεται κατ' ανάγκην ότι, *σε συγκεκριμένη περίπτωση*, ο ενδιαφερόμενος θα υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση σε περίπτωση παράδοσής του στις αρχές του εν λόγω κράτους μέλους»¹¹. Επομένως, βάσει του άρθρου 15, παράγραφος 2, της αποφάσεως-πλαίσιου, η δικαστική αρχή εκτελέσεως πρέπει να ζητήσει από τη δικαστική αρχή εκδόσεως του εντάλματος συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με τις συνθήκες κρατήσεως του ενδιαφερομένου. Εάν, βάσει των πληροφοριών αυτών, εκτιμήσει ότι ο ενδιαφερόμενος δεν διατρέχει πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχειρίσεως, η δικαστική αρχή εκτελέσεως οφείλει να εκτελέσει το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως. Εάν, αντιθέτως, διαπιστώσει, βάσει των εν λόγω πληροφοριών, ότι ο ενδιαφερόμενος διατρέχει τέτοιο κίνδυνο, οφείλει να αναβάλει την εκτέλεση του εντάλματος.

9. Στην υπό κρίση υπόθεση, το θεμελιώδες δικαίωμα του εκζητουμένου το οποίο υποστηρίζεται ότι θα προσβληθεί στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος δεν είναι η επίμαχη στην προμνησθείσα απόφαση Aranyosi και Căldăraru απαγόρευση απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχειρίσεως, αλλά, όπως προεκτέθηκε, το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη. Ειδικότερα, ζητείται από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν το δεύτερο στάδιο του καθοριζόμενου στην απόφαση Aranyosi και Căldăraru ελέγχου τυγχάνει εφαρμογής σε τέτοια περίπτωση. Με άλλα λόγια, ζητείται από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν, προκειμένου να υποχρεωθεί να αναβάλει την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως, η δικαστική αρχή εκτελέσεως οφείλει να διαπιστώσει, αφενός, ότι υφίστανται πλημμέλειες του πολωνικού δικαστικού συστήματος οι οποίες συνιστούν πραγματικό κίνδυνο προσβολής του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη και, αφετέρου, ότι ο ενδιαφερόμενος εκτίθεται σε τέτοιο κίνδυνο, ή αν αρκεί να διαπιστώσει την ύπαρξη πλημμελειών του πολωνικού δικαστικού συστήματος, χωρίς να υποχρεούται να βεβαιωθεί ότι ο ενδιαφερόμενος θα υποστεί τις συνέπειές τους.

10. Το ερώτημα είναι σημαντικό, δεδομένου ότι το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι εκτιμά, βάσει της αιτιολογημένης προτάσεως της Επιτροπής και δύο γνωμών¹² της ευρωπαϊκής επιτροπής για τη δημοκρατία μέσω του δικαίου (στο εξής: επιτροπή της Βενετίας), ότι υφίστανται τέτοιες πλημμέλειες.

10 Απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψη 89).

11 Απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψη 93) (η υπογράμμιση δική μου).

12 Γνώμη της επιτροπής της Βενετίας υπ' αριθ. 904/2017, της 11ης Δεκεμβρίου 2017, σχετικά με το σχέδιο νόμου περί τροποποιήσεως του νόμου περί του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου, σχετικά με το σχέδιο νόμου περί τροποποιήσεως του νόμου περί του Ανωτάτου Δικαστηρίου, που πρότεινε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Πολωνίας, και σχετικά με τον νόμο περί της οργάνωσης των τακτικών δικαστηρίων και γνώμη της επιτροπής της Βενετίας υπ' αριθ. 892/2017, της 11ης Δεκεμβρίου 2017, σχετικά με τον νόμο περί εισαγγελίας, όπως τροποποιήθηκε (στο εξής: γνώμες της επιτροπής της Βενετίας). Τα έγγραφα αυτά διατίθενται στον διαδικτυακό τόπο της επιτροπής της Βενετίας στην ακόλουθη διεύθυνση: <http://www.venice.coe.int/webforms/events/>.

II. Νομικό πλαίσιο

A. Το δίκαιο της Ένωσης

1. Ο Χάρτης

11. Το άρθρο 47 του Χάρτη, με τίτλο «Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής και αμερόληπτου δικαστηρίου», ορίζει τα εξής:

«Κάθε πρόσωπο του οποίου παραβιάστηκαν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες που διασφαλίζονται από το δίκαιο της Ένωσης, έχει δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, τηρουμένων των προϋποθέσεων που προβλέπονται στο παρόν άρθρο.

Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικασθεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός εύλογης προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως. Κάθε πρόσωπο έχει τη δυνατότητα να συμβουλευέται δικηγόρο και να του αναθέτει την υπεράσπιση και εκπροσώπησή του.

Σε όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, παρέχεται ευεργέτημα πενίας, εφόσον το ευεργέτημα αυτό είναι αναγκαίο για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη.»

2. Η Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση

12. Το άρθρο 2 ΣΕΕ προβλέπει τα εξής:

«Η Ένωση βασίζεται στις αξίες του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου, καθώς και του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων των προσώπων που ανήκουν σε μειονότητες. Οι αξίες αυτές είναι κοινές στα κράτη μέλη εντός κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από τον πλουραλισμό, την απαγόρευση των διακρίσεων, την ανοχή, τη δικαιοσύνη, την αλληλεγγύη και την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών.»

13. Το άρθρο 7 ΣΕΕ ορίζει τα ακόλουθα:

«1. Το Συμβούλιο δύναται, βάσει αιτιολογημένης προτάσεως του ενός τρίτου των κρατών μελών, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αποφασίζοντας με την πλειοψηφία των τεσσάρων πέμπτων των μελών του και κατόπιν της έγκρισης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, να διαπιστώσει την ύπαρξη σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβίασης από κράτος μέλος των αξιών του άρθρου 2. Το Συμβούλιο, προτού προβεί στη διαπίστωση αυτή, ακούει το εν λόγω κράτος μέλος και δύναται, αποφασίζοντας με την ίδια διαδικασία, να του απευθύνει συστάσεις.

Το Συμβούλιο επαληθεύει τακτικά ότι εξακολουθούν να ισχύουν οι λόγοι που οδήγησαν στη διαπίστωση αυτή.

2. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, αποφασίζοντας ομόφωνα μετά από πρόταση του ενός τρίτου των κρατών μελών ή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και αφού λάβει την έγκριση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, δύναται να διαπιστώσει την ύπαρξη σοβαρής και διαρκούς παραβίασης από κράτος μέλος των αξιών του άρθρου 2, αφού καλέσει το εν λόγω κράτος μέλος να υποβάλει τις παρατηρήσεις του.

3. Εφόσον γίνει η αναφερόμενη στην παράγραφο 2 διαπίστωση, το Συμβούλιο δύναται να αποφασίζει, με ειδική πλειοψηφία, την αναστολή ορισμένων δικαιωμάτων τα οποία απορρέουν από την εφαρμογή των Συνθηκών ως προς το εν λόγω κράτος μέλος, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων ψήφου του αντιπροσώπου της κυβέρνησης αυτού του κράτους μέλους στο Συμβούλιο. Ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, το Συμβούλιο λαμβάνει υπόψη τις πιθανές συνέπειες μιας τέτοιας αναστολής στα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις φυσικών και νομικών προσώπων.

Οι υποχρεώσεις του εν λόγω κράτους μέλους, δυνάμει των Συνθηκών, εξακολουθούν, εντούτοις, να δεσμεύουν αυτό το κράτος μέλος.

4. Το Συμβούλιο δύναται να αποφασίσει, εν συνεχεία, με ειδική πλειοψηφία, να μεταβάλει ή να ανακαλέσει μέτρα που έχουν ληφθεί σύμφωνα με την παράγραφο 3, ανάλογα με τις μεταβολές της καταστάσεως, η οποία οδήγησε στην επιβολή τους.

5. Ο τρόπος ψηφοφορίας που, για τους σκοπούς του παρόντος άρθρου, εφαρμόζεται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και στο Συμβούλιο καθορίζεται στο άρθρο 354 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.»

3. Η απόφαση-πλαίσιο

14. Κατά την αιτιολογική σκέψη 10 της αποφάσεως-πλαισίου:

«Ο μηχανισμός του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης βασίζεται σε υψηλό επίπεδο εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών. Η εφαρμογή του εν λόγω μηχανισμού δύναται να ανασταλεί μόνον στην περίπτωση σοβαρής και διαρκούς παραβίασης από κράτος μέλος των αρχών που διατυπώνονται στο άρθρο 6 παράγραφος 1 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία διαπιστώνεται από το Συμβούλιο κατ' εφαρμογή του άρθρου 7 παράγραφος 1 της εν λόγω συνθήκης με τις συνέπειες που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του ιδίου άρθρου.»

15. Το άρθρο 1 της αποφάσεως-πλαισίου, το οποίο επιγράφεται «Ορισμός και υποχρέωση εκτέλεσης του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης», προβλέπει τα εξής:

«1. Το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης είναι δικαστική απόφαση η οποία εκδίδεται από κράτος μέλος προς τον σκοπό της σύλληψης και της παράδοσης από άλλο κράτος μέλος προσώπου που καταζητείται για την άσκηση ποινικής δίωξης ή για την εκτέλεση ποινής ή μέτρου στερητικών της ελευθερίας.

2. Τα κράτη μέλη εκτελούν κάθε ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης βάσει της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης και σύμφωνα με τις διατάξεις της παρούσας απόφασης-πλαίσιο.

3. Η παρούσα απόφαση-πλαίσιο δεν μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την τροποποίηση της υποχρέωσης σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των θεμελιωδών νομικών αρχών, όπως διατυπώνονται στο άρθρο 6 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.»

B. Το ιρλανδικό δίκαιο

16. Ο νόμος του 2003 περί του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως, με τον οποίο μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο η απόφαση-πλαίσιο¹³, προβλέπει τα εξής στο άρθρο 37, παράγραφος 1:

«Πρόσωπο δεν θα παραδίδεται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος νόμου εάν:

- α) η παράδοσή του θα ήταν ασύμβατη με τις υποχρεώσεις του κράτους δυνάμει:
 - i) της [Ευρωπαϊκής] Συμβάσεως [για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών], ή
 - ii) των πρόσθετων πρωτοκόλλων της [Ευρωπαϊκής] Συμβάσεως [για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών],
- β) η παράδοσή του θα συνιστούσε παράβαση οποιασδήποτε διατάξεως του Συντάγματος [...].»

III. Τα πραγματικά περιστατικά και η κύρια δίκη

17. Η Δημοκρατία της Πολωνίας εξέδωσε για τον L. M., Πολωνό υπήκοο, τρία ευρωπαϊκά εντάλματα συλλήψεως.

18. Το πρώτο ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως εκδόθηκε¹⁴, στις 4 Ιουνίου 2012, από το Sąd Okręgowy w Poznaniu (περιφερειακό δικαστήριο του Ροζναή, Πολωνία), με σκοπό τη δίωξη του L. M. για δύο αδικήματα τα οποία χαρακτηρίστηκαν, αντίστοιχα, «παράνομη παραγωγή, επεξεργασία, λαθρεμπορία ναρκωτικών, πρόδρομων ουσιών, υποκαταστάτων ή ψυχοτρόπων ουσιών ή παράνομη διακίνηση αυτών» και «συμμετοχή σε οργανωμένη εγκληματική ομάδα ή οργάνωση, με σκοπό τη διάπραξη εγκλημάτων». Κατά το εν λόγω ένταλμα συλλήψεως, στο διάστημα από το 2002 έως την άνοιξη του 2006, ο L. M. φέρεται να μετείχε, στο Poznań και στο Włocławek, σε εγκληματική οργάνωση η οποία είχε, ιδίως, ως αντικείμενο τη διακίνηση ναρκωτικών σε μεγάλες ποσότητες. Κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, φέρεται να πώλησε τουλάχιστον 50 kg αμφεταμινών αξίας τουλάχιστον 225 000 πολωνικών ζλότι (PLN), 200 000 χάπια ecstasy αξίας τουλάχιστον 290 000 PLN και τουλάχιστον 3,5 kg μαριχουάνας αξίας τουλάχιστον 47 950 PLN.

19. Το δεύτερο ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως εκδόθηκε¹⁵, την 1η Φεβρουαρίου 2012, από το Sąd Okręgowy w Warszawie (περιφερειακό δικαστήριο Βαρσοβίας, Πολωνία), με σκοπό τη δίωξη του L. M. για δύο αδικήματα, τα οποία χαρακτηρίστηκαν αμφότερα «παράνομη διακίνηση ναρκωτικών και ψυχοτρόπων ουσιών». Κατά το εν λόγω ένταλμα συλλήψεως, ο L. M. παρέδωσε στις Κάτω Χώρες, το καλοκαίρι του 2007, τουλάχιστον 6 kg μαριχουάνας και εν συνεχεία τουλάχιστον 5 kg μαριχουάνας. Στην επιστολή της δικαστικής αρχής εκτελέσεως διευκρινίζεται ότι η μαριχουάνα που παρέδωσε ο L. M. στα άλλα μέλη της εγκληματικής οργάνωσης στην οποία μετείχε πωλήθηκε εν συνεχεία σε αυτόν για να τη διανείμει στην Πολωνία.

20. Το τρίτο ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως εκδόθηκε¹⁶, στις 26 Σεπτεμβρίου 2013, από το Sąd Okręgowy w Włocławku (περιφερειακό δικαστήριο Włocławek, Πολωνία), με σκοπό τη δίωξη του L. M. για αδικήμα το οποίο έχει χαρακτηριστεί «παράνομη παραγωγή, επεξεργασία, λαθρεμπορία ναρκωτικών, πρόδρομων ουσιών, υποκαταστάτων ή ψυχοτρόπων ουσιών ή παράνομη διακίνηση

¹³ European Arrest Warrant Act 2003.

¹⁴ Στην υπόθεση 2013/295 EXT.

¹⁵ Στην υπόθεση 2014/8 EXT.

¹⁶ Στην υπόθεση 2017/291 EXT.

αυτών». Κατά το ένταλμα συλλήψεως, στο διάστημα από τον Ιούλιο του 2006 έως τον Νοέμβριο του 2007, ο L. M. μετείχε στη διακίνηση, στο Włocławek, τουλάχιστον 30 kg αμφεταμινών αξίας τουλάχιστον 150 000 PLN, 55 000 χαπιών ecstasy αξίας τουλάχιστον 81 000 PLN και τουλάχιστον 7,5 kg μαριχουάνας αξίας τουλάχιστον 105 250 PLN.

21. Ο L. M. συνελήφθη στην Ιρλανδία στις 5 Μαΐου 2017. Δεν συγκατατέθηκε στην παράδοσή του στις πολωνικές αρχές προβάλλοντας, ιδίως, ότι λόγω των πρόσφατων νομοθετικών μεταρρυθμίσεων του πολωνικού δικαστικού συστήματος και των εισαγγελικών αρχών, διατρέχει πραγματικό κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας στην Πολωνία, κατά παράβαση του άρθρου 6 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών, η οποία υπογράφηκε στη Ρώμη, στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ).

22. Κατόπιν καθυστερήσεων οφειλόμενων, κατά το αιτούν δικαστήριο, σε δυσκολίες σχετικές με το ευεργέτημα της πενίας, την αλλαγή δικηγόρου και αιτήσεις αναβολής προκειμένου να προσκομιστούν νέα αποδεικτικά στοιχεία και νέες πληροφορίες σχετικά με τις πολωνικές νομοθετικές μεταρρυθμίσεις, το High Court (ανώτερο δικαστήριο, Ιρλανδία) συνεδρίασε στις 1 και 2 Φεβρουαρίου 2018. Με απόφαση της 12ης Μαρτίου 2018, το High Court (ανώτερο δικαστήριο) έκρινε ότι ήταν αναγκαίο να ερωτηθεί το Δικαστήριο σχετικά με την ερμηνεία της αποφάσεως-πλαισίου και κάλεσε τους διαδίκους της κύριας δίκης να καταθέσουν παρατηρήσεις σχετικά με τα ερωτήματα που προτίθετο να υποβάλει στο Δικαστήριο.

23. Στις 23 Μαρτίου 2018, το High Court (ανώτερο δικαστήριο) έκρινε, βάσει της αιτιολογημένης προτάσεως της Επιτροπής και των γνώμων της επιτροπής της Βενετίας, ότι οι νομοθετικές μεταρρυθμίσεις που δρομολόγησε η Δημοκρατία της Πολωνίας τα δύο τελευταία χρόνια παραβιάζουν, στο σύνολό τους, την προβλεπόμενη στο άρθρο 2 ΣΕΕ κοινή αρχή του κράτους δικαίου. Κατάληξε στο συμπέρασμα ότι υφίσταται πραγματικός κίνδυνος να μην τύχει δίκαιης δίκης στην Πολωνία ο εκζητούμενος της κύριας δίκης, καθόσον η ανεξαρτησία της δικαστικής αρχής δεν είναι πλέον εγγυημένη στη χώρα αυτή και δεν διασφαλίζεται πλέον συμμόρφωση προς το πολωνικό Σύνταγμα.

24. Το High Court (ανώτερο δικαστήριο) διερωτάται αν το δεύτερο στάδιο του ελέγχου που καθόρισε το Δικαστήριο στην απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), εφαρμόζεται όταν υφίστανται στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος τέτοιες που συνιστούν παραβίαση του κράτους δικαίου. Κατά το High Court (ανώτερο δικαστήριο), το δεύτερο στάδιο του ελέγχου αυτού δεν τυγχάνει εφαρμογής. Συγκεκριμένα, σε τέτοια περίπτωση, δεν θα είναι ρεαλιστικό να απαιτηθεί από τον ενδιαφερόμενο να αποδείξει ότι οι πλημμέλειες αυτές έχουν αντίκτυπο στη διαδικασία που έχει κινηθεί εναντίον του.

25. Επιπλέον, το High Court (ανώτερο δικαστήριο) εκτιμά ότι, λόγω του συστημικού χαρακτήρα των επίμαχων πλημμελειών, η δικαστική αρχή εκδόσεως του εντάλματος δεν μπορεί να παράσχει καμία ατομική εγγύηση ικανή να εξαλείψει τον κίνδυνο που διατρέχει ο ενδιαφερόμενος. Δεν είναι ρεαλιστικό να απαιτηθούν εγγυήσεις όσον αφορά το πρόσωπο του εισαγγελέα και της συνθέσεως του δικαστηρίου, περιλαμβανομένων των δικαστών του εφετείου, ή όσον αφορά τον σεβασμό των αποφάσεων του Συνταγματικού Δικαστηρίου με τις οποίες θα διαπιστωθεί ενδεχομένως η αντισυνταγματικότητα διατάξεως ικανής να έχει αντίκτυπο στην επίμαχη διαδικασία.

26. Επομένως, το High Court (ανώτερο δικαστήριο) ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Παρά τα συμπεράσματα του Δικαστηρίου στην απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), όταν ένα εθνικό δικαστήριο διαπιστώνει ότι υπάρχουν πειστικά αποδεικτικά στοιχεία ως προς το ότι η κατάσταση στο κράτος μέλος που εξέδωσε το ένταλμα είναι ασύμβατη με το θεμελιώδες δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, επειδή καθεαυτό το δικαστικό σύστημα σε αυτό το κράτος μέλος δεν λειτουργεί πλέον σύμφωνα με την αρχή του

κράτους δικαίου, οφείλει η δικαστική αρχή εκτελέσεως να εκτιμήσει, με συγκεκριμένο και ακριβή τρόπο, σε ποιο μέτρο ο εκζητούμενος θα εκτεθεί στον κίνδυνο μη δίκαιης δίκης όταν η δίκη του θα διεξαχθεί εντός ενός συστήματος που δεν λειτουργεί πλέον στο πλαίσιο της αρχής του κράτους δικαίου;

- 2) Αν το εφαρμοστέο κριτήριο απαιτεί ειδική αξιολόγηση του πραγματικού κινδύνου κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας τον οποίο διατρέχει το εκζητούμενο πρόσωπο και αν το εθνικό δικαστήριο έχει συναγάγει ότι υφίσταται συστημική παραβίαση του κράτους δικαίου, οφείλει το εθνικό δικαστήριο, ως δικαστική αρχή εκτελέσεως, να ζητήσει από τη δικαστική αρχή εκδόσεως οποιαδήποτε πρόσθετη πληροφορία που θα του ήταν αναγκαία για αποκλείσει την ύπαρξη κινδύνου εκθέσεως σε μη δίκαιη δίκη και, σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, ποιες εγγυήσεις δίκαιης δίκης θα απαιτούνταν;»

27. Στις 12 Απριλίου 2018, το Δικαστήριο αποφάσισε να εξετάσει την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως με την επείγουσα διαδικασία, κατ' εφαρμογή του άρθρου 107, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

28. Το Δικαστήριο αποφάσισε επίσης να καλέσει τη Δημοκρατία της Πολωνίας να παράσχει γραπτώς όλες τις αναγκαίες διευκρινίσεις σχετικά με την υπό κρίση υπόθεση, βάσει του άρθρου 109, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του.

29. Επί των προδικαστικών ερωτημάτων γραπτές παρατηρήσεις κατέθεσαν ο αιτών, ο εκζητούμενος της κύριας δίκης, η Επιτροπή και, βάσει του άρθρου 109, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, η Δημοκρατία της Πολωνίας. Οι ως άνω μετέχοντες στη διαδικασία, καθώς και το Βασίλειο της Ισπανίας, η Ουγγαρία και το Βασίλειο των Κάτω Χωρών, ανέπτυξαν επίσης προφορικά τις απόψεις τους κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση της 1ης Ιουνίου 2018.

IV. Εκτίμηση

A. Επί του παραδεκτού

30. Η Πολωνική Κυβέρνηση διατείνεται ότι το ζήτημα είναι υποθετικό, δεδομένου ότι δεν υφίσταται κανένας λόγος που να δικαιολογεί, βάσει του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, την άρνηση εκτελέσεως των επίμαχων ευρωπαϊκών ενταλμάτων συλλήψεως. Καίτοι δεν προβάλλει ρητώς το απαράδεκτο της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως, συνάγει, εντούτοις, ότι το Δικαστήριο δεν θα πρέπει να απαντήσει στα ερωτήματα που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο. Από την πλευρά της, η Ουγγρική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως είναι απαράδεκτη δεδομένου ότι το ζήτημα είναι υποθετικό.

31. Κατά πάγια νομολογία, τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που τίθενται από εθνικά δικαστήρια θεωρούνται κατά τεκμήριο λυσιτελή. Το Δικαστήριο δύναται να αρνηθεί να αποφανθεί επί προδικαστικού ερωτήματος υποβληθέντος από εθνικό δικαστήριο μόνον οσάκις είναι πρόδηλο ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης δεν έχει καμία σχέση με το υποστατό ή το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης, οσάκις το ζήτημα είναι υποθετικού χαρακτήρα ή ακόμη σε περίπτωση κατά την οποία το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά ή νομικά στοιχεία που είναι αναγκαία προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του υποβλήθηκαν¹⁷.

¹⁷ Απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2016, Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630, σκέψη 20).

32. Συναφώς, τόσο από το γράμμα όσο και από την οικονομία του άρθρου 267 ΣΛΕΕ προκύπτει όμως ότι η διαδικασία εκδόσεως του εντάλματος προδικαστικής αποφάσεως προϋποθέτει ότι εκκρεμεί πράγματι διαφορά ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, στο πλαίσιο της οποίας αυτά καλούνται να εκδώσουν απόφαση που θα λαμβάνει υπόψη την προδικαστική απόφαση. Ειδικότερα, η δικαιολογητική βάση της διαδικασίας προδικαστικής παραπομπής δεν έγκειται στη διατύπωση συμβουλευτικής γνώμης επί γενικών ή υποθετικών ζητημάτων, αλλά στην ανάγκη πραγματικής επιλύσεως μιας ένδικης διαφοράς¹⁸.

33. Εν προκειμένω, ζητείται από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν αρκεί, προκειμένου να υποχρεούται η δικαστική αρχή εκτελέσεως να αναβάλει την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως, να διαπιστώσει η αρχή αυτή την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου προσβολής του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη λόγω πλημμελιών του δικαστικού συστήματος του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος ή αν οφείλει επίσης να βεβαιωθεί ότι ο εκζητούμενος θα εκτεθεί σε τέτοιο κίνδυνο. Ζητείται επίσης από το Δικαστήριο να διευκρινίσει τις πληροφορίες και τις εγγυήσεις τις οποίες οφείλει, ενδεχομένως, να εξασφαλίσει η δικαστική αρχή εκτελέσεως από τη δικαστική αρχή εκδόσεως του εντάλματος προκειμένου να εξαλειφθεί ο κίνδυνος αυτός. Τα πολωνικά δικαστήρια έχουν, όμως, εκδώσει για τον L. M. τρία ευρωπαϊκά εντάλματα συλλήψεως και το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι οι πλημμέλειες του πολωνικού δικαστικού συστήματος είναι τέτοιες ώστε παραβιάζεται το κράτος δικαίου. Ως εκ τούτου, η παράδοση του L. M. στη δικαστική αρχή εκδόσεως του εντάλματος εξαρτάται από την απάντηση που θα δώσει το Δικαστήριο στα προδικαστικά ερωτήματα. Επομένως, τα ερωτήματα δεν μπορούν να θεωρηθούν υποθετικά.

34. Εκτιμώ, επομένως, ότι η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως πρέπει να κριθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας

1. Προκαταρκτικές παρατηρήσεις

35. Επισημαίνεται ότι δεν απόκειται στο Δικαστήριο να αποφανθεί επί της υπάρξεως πραγματικού κινδύνου προσβολής του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη λόγω πλημμελιών του πολωνικού δικαστικού συστήματος, ήτοι επί του πρώτου σταδίου του ελέγχου που καθορίζεται στην απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, *Aranyosi και Căldăraru* (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198). Απόκειται στη δικαστική αρχή εκτελέσεως να αποφανθεί επί της υπάρξεως τέτοιου κινδύνου. Συγκεκριμένα, κατά τη σκέψη 88 της εν λόγω αποφάσεως, η δικαστική αρχή εκτελέσεως υποχρεούται, όταν έχει στη διάθεσή της στοιχεία τα οποία μαρτυρούν πραγματικό κίνδυνο απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχειρίσεως στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, να εκτιμήσει την ύπαρξη τέτοιου κινδύνου.

36. Στο Δικαστήριο απόκειται να αποφανθεί επί της συμμορφώσεως της πολωνικής νομοθεσίας προς το δίκαιο της Ένωσης, και ιδίως τις διατάξεις του Χάρτη, μόνο στο πλαίσιο προσφυγής λόγω παραβάσεως¹⁹. Εντούτοις, στο πλαίσιο τέτοιας προσφυγής, το Δικαστήριο θα διαπιστώσει, ενδεχομένως, την παράβαση κανόνα του δικαίου της Ένωσης και όχι τον κίνδυνο παραβάσεως τέτοιου κανόνα.

¹⁸ Αποφάσεις της 8ης Σεπτεμβρίου 2010, *Winner Wetten* (C-409/06, EU:C:2010:503, σκέψη 38), και της 27ης Φεβρουαρίου 2014, *Pohotovost* (C-470/12, EU:C:2014:101, σκέψεις 28 και 29).

¹⁹ Όπως αυτή της οποίας έχει επιληφθεί το Δικαστήριο στην υπόθεση C-192/18, Επιτροπή κατά Πολωνίας.

37. Διευκρινίζεται επίσης ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι, ενόσω το Συμβούλιο δεν έχει εκδώσει απόφαση με την οποία διαπιστώνει, βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 1, ΣΕΕ, την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου σοβαρής παραβιάσεως, από τη Δημοκρατία της Πολωνίας, του κράτους δικαίου, η δικαστική αρχή εκτελέσεως δεν μπορεί να προβεί στην εκτίμηση που εκτίθεται στο σημείο 35 των παρουσών προτάσεων.

38. Συγκεκριμένα, καταρχάς, η εκτίμηση που θα πραγματοποιήσει, ενδεχομένως, το Συμβούλιο στο πλαίσιο του άρθρου 7, παράγραφος 1, ΣΕΕ δεν έχει το ίδιο αντικείμενο με εκείνη που πραγματοποιεί η δικαστική αρχή εκτελέσεως στο πλαίσιο του πρώτου σταδίου του ελέγχου που καθορίζεται στην απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198). Στο πλαίσιο του άρθρου 7, παράγραφος 1, ΣΕΕ, το Συμβούλιο εκτιμά αν συντρέχει σαφής κίνδυνος σοβαρής παραβιάσεως των προβλεπόμενων στο άρθρο 2 ΣΕΕ αξιών, ήτοι της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, της ελευθερίας, της δημοκρατίας, της ισότητας, του κράτους δικαίου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Αντιθέτως, στην απόφαση Aranyosi και Căldăraru, ο έλεγχος της δικαστικής αρχής εκτελέσεως αφορούσε την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου παραβιάσεως όχι κοινής αξίας των κρατών μελών, αλλά θεμελιώδους δικαιώματος, ήτοι της απαγορεύσεως απάνθρωπης ή εξευτελιστικής ποινής ή μεταχειρίσεως.

39. Στην υπό κρίση υπόθεση, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν αρκεί, για να υποχρεούται να αναβάλει την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως, να διαπιστώσει ότι «η κατάσταση στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος είναι ασύμβατη με το θεμελιώδες δικαίωμα σε δίκαιη δίκη επειδή αυτό τούτο το σύστημα της δικαιοσύνης στο [συγκεκριμένο κράτος μέλος] δεν λειτουργεί πλέον σύμφωνα με την αρχή του κράτους δικαίου»²⁰. Επομένως, το υποβληθέν στο Δικαστήριο ερώτημα αφορά τις συνέπειες της προσβολής του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη και όχι τις συνέπειες της παραβιάσεως της αξίας του κράτους δικαίου.

40. Αναμφίβολα, εν προκειμένω, η Επιτροπή οδηγήθηκε στην έκδοση της αιτιολογημένης προτάσεως της λόγω ανησυχιών όσον αφορά την ανεξαρτησία των δικαστών και τη διάκριση των εξουσιών και, επομένως, το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη²¹. Παρ' όλα αυτά, μπορεί να υφίσταται κίνδυνος προσβολής του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος έστω και αν αυτό δεν παραβιάζει το κράτος δικαίου. Επομένως, κατά την άποψή μου, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι οι δύο εκτιμήσεις που διενήργησαν αντίστοιχα το Συμβούλιο και η δικαστική αρχή εκτελέσεως, όπως εκτίθενται στο σημείο 38 ανωτέρω, δεν έχουν το ίδιο αντικείμενο.

41. Δεύτερον, η διαπίστωση από το Συμβούλιο της υπάρξεως σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβιάσεως των προβλεπόμενων στο άρθρο 2 ΣΕΕ αξιών δεν έχει τις ίδιες συνέπειες με τη διαπίστωση, από τη δικαστική αρχή εκτελέσεως, της υπάρξεως πραγματικού κινδύνου προσβολής θεμελιώδους δικαιώματος.

42. Συγκεκριμένα, η διαπίστωση από το Συμβούλιο της υπάρξεως σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβιάσεως από κράτος μέλος των προβλεπόμενων στο άρθρο 2 ΣΕΕ αξιών έχει ως μόνη συνέπεια να παρέχει τη δυνατότητα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, κατά περίπτωση, να διαπιστώσει, βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 2, ΣΕΕ, την ύπαρξη σοβαρής και διαρκούς παραβιάσεως των αξιών αυτών. Επομένως, το Συμβούλιο δύναται, δυνάμει του άρθρου 7, παράγραφος 3, ΣΕΕ, να αναστείλει, σε σχέση με το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, ορισμένα δικαιώματα που απορρέουν από την εφαρμογή της Συνθήκης ΕΕ και της Συνθήκης ΛΕΕ βάσει της διαπιστώσεως παραβιάσεως και όχι απλού κινδύνου παραβιάσεως. Μπορεί, ιδίως, να αναστείλει την εφαρμογή της αποφάσεως-πλαισίου ως προς το εν λόγω κράτος μέλος, όπως προβλέπεται στην αιτιολογική σκέψη 10 αυτής.

²⁰ Η υπογράμμιση δική μου.

²¹ Βλ. σημεία 171 έως 186 της αιτιολογικής εκθέσεως της αιτιολογημένης προτάσεως της Επιτροπής.

43. Αντιθέτως, η διαπίστωση της υπάρξεως απλού πραγματικού *κινδύνου* παραβιάσεως της απαγορεύσεως απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχειρίσεως υποχρεώνει τη δικαστική αρχή εκτελέσεως να αναβάλει την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως. Εντούτοις, αυτή μπορεί να αναστείλει μόνο την εκτέλεση *του επίμαχου ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως*²².

44. Επομένως, συντάσσομαι με την άποψη της Ολλανδικής Κυβερνήσεως, η οποία υποστήριξε, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι η προβλεπόμενη στο άρθρο 7 ΣΕΕ διαδικασία έχει εντελώς διαφορετική λειτουργία από εκείνη του ελέγχου που διενεργεί η δικαστική αρχή εκτελέσεως κατ' εφαρμογήν της αποφάσεως της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198). Η πρώτη παρέχει τη δυνατότητα στην Ένωση να παρέμβει σε περίπτωση σοβαρής και διαρκούς παραβιάσεως, από κράτος μέλος, των αξιών επί των οποίων εδράζεται η Ένωση. Ο δεύτερος παρέχει τη δυνατότητα στη δικαστική αρχή εκτελέσεως να προστατεύσει τα θεμελιώδη δικαιώματα του προσώπου για το οποίο εκδόθηκε ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως.

45. Τρίτον, επισημαίνεται ότι το άρθρο 7, παράγραφος 1, ΣΕΕ δεν προβλέπει την προθεσμία εντός της οποίας το Συμβούλιο, επιληφθέν αιτιολογημένης προτάσεως, οφείλει να εκδώσει απόφαση στην οποία διαπιστώνει την ύπαρξη σαφούς κινδύνου σοβαρής παραβιάσεως των προβλεπόμενων στο άρθρο 2 ΣΕΕ αξιών. Δεν προβλέπει, εξάλλου, την έκδοση σχετικής αποφάσεως, εάν το Συμβούλιο εκτιμήσει ότι δεν υφίσταται τέτοιος κίνδυνος. Επομένως, εάν θεωρηθεί ότι, ενόσω το Συμβούλιο δεν έχει εκδώσει απόφαση βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 1, ΣΕΕ, η δικαστική αρχή εκτελέσεως δεν μπορεί να εκτιμήσει αν υφίσταται πραγματικός κίνδυνος προσβολής θεμελιώδους δικαιώματος στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, αυτό θα ισοδυναμεί με απαγόρευση προς την εν λόγω αρχή, *τουλάχιστον επ' αόριστον*, να αναβάλει την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως. Επισημαίνεται ότι, εν προκειμένω, η Επιτροπή εξέδωσε την αιτιολογημένη πρότασή της στις 20 Δεκεμβρίου 2017 και ότι, έως σήμερα, το Συμβούλιο δεν εξέδωσε καμία απόφαση βάσει του άρθρου 7, παράγραφος 1, ΣΕΕ²³.

2. Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

46. Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν το δεύτερο στάδιο του ελέγχου που καθορίζεται στην απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), εφαρμόζεται όταν το κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος προσβάλλει το «θεμελιώδες δικαίωμα σε δίκαιη δίκη». Εντούτοις, καίτοι το ίδιο το ερώτημα δεν προσδιορίζει τη διάταξη ή το νομοθέτημα στο οποίο θεμελιώνεται το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, στο σκεπτικό της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως γίνεται παραπομπή στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ.

47. Συναφώς, επισημαίνεται ότι, καίτοι, όπως διευκρινίζεται στο άρθρο 6, παράγραφος 3, ΣΕΕ, τα αναγνωρισμένα από την ΕΣΔΑ θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν τμήμα του δικαίου της Ένωσης ως γενικές αρχές, και το άρθρο 52, παράγραφος 3, του Χάρτη επιβάλλει να αναγνωρίζεται στα περιεχόμενα στον εν λόγω Χάρτη δικαιώματα που αντιστοιχούν σε δικαιώματα τα οποία διασφαλίζονται από την ΕΣΔΑ η ίδια έννοια και η ίδια εμβέλεια με εκείνες που τους αποδίδει η εν λόγω Σύμβαση, η Σύμβαση αυτή δεν συνιστά, ενόσω η Ένωση δεν έχει προσχωρήσει σε αυτή, νομική πράξη τυπικώς ενταγμένη στην έννομη τάξη της Ένωσης²⁴.

²² Βλ., συναφώς, σημείο 106 των παρουσών προτάσεων.

²³ Εν πάση περιπτώσει, επισημαίνεται ότι το πολιτικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η υπό κρίση προδικαστική παραπομπή μπορεί, εκ πρώτης όψεως, να υποδηλώνει ότι το Δικαστήριο δεν μπορεί να την εξετάσει. Συναφώς, διευκρινίζεται ότι, για παράδειγμα, κατά την αμερικανική θεωρία των «political questions», γενικά, το δικαστήριο πρέπει να παραλείπει την έκδοση αποφάσεως όταν εκτιμά ότι το ζήτημα πρέπει να αφεθεί στην εκτίμηση της εκτελεστικής ή της νομοθετικής εξουσίας. Εντούτοις, το Δικαστήριο δεν δέχεται τέτοιους περιορισμούς στον έλεγχό του. Κατά τα λοιπά, εν προκειμένω, τα υποβληθέντα στο Δικαστήριο ερωτήματα δεν μπορούν να θεωρηθούν «πολιτικά», δεδομένου ότι η εκτίμηση που πρέπει να διενεργηθεί στο πλαίσιο του πρώτου σταδίου του ελέγχου που καθορίζεται στην προμνησθείσα απόφαση Aranyosi και Căldăraru διαφέρει, όπως προεκτέθηκε, από εκείνη που διενεργεί το Συμβούλιο στο πλαίσιο του άρθρου 7, παράγραφος 1, ΣΕΕ.

²⁴ Αποφάσεις της 15ης Φεβρουαρίου 2016, N. (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, σκέψη 45), και της 6ης Οκτωβρίου 2016, Paoletti κ.λπ. (C-218/15, EU:C:2016:748, σκέψη 21).

48. Πάντως, από τις επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη²⁵, προκύπτει ότι το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη αντιστοιχεί στο άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ σχετικά με το δικαίωμα στη χρηστή απονομή δικαιοσύνης.

49. Επομένως, χωρεί επίκληση μόνο του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη²⁶.

50. Ζητείται, επομένως, από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν αρκεί, προκειμένου να υποχρεούται η δικαστική αρχή εκτελέσεως να αναβάλει την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως, να διαπιστώσει την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου²⁷ προσβολής του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη που προβλέπεται στο άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, λόγω πλημμελειών του δικαστικού συστήματος του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος, ή αν οφείλει επίσης να βεβαιωθεί ότι το πρόσωπο εις βάρος του οποίου εκδόθηκε το εν λόγω ένταλμα θα εκτεθεί στον κίνδυνο αυτό.

51. Προκειμένου να απαντήσω στο ερώτημα αυτό, θα εξετάσω, καταρχάς, αν πραγματικός κίνδυνος παραβάσεως, όχι του άρθρου 4 του Χάρτη, το οποίο αφορά η απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), αλλά του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, είναι ικανός να οδηγήσει σε αναβολή της εκτελέσεως ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως. Δεδομένου ότι, κατά την άποψή μου, ισχύει κάτι τέτοιο, θα εξετάσω εν συνεχεία αν κάθε προσβολή του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη είναι ικανή να οδηγήσει στην αναβολή της εκτελέσεως τέτοιου εντάλματος ή αν η αναβολή της εκτελέσεως είναι υποχρεωτική μόνο σε περίπτωση ιδιαίτερα σοβαρής προσβολής, όπως είναι η κατάφωρη στέρηση δικαστικής προστασίας. Τέλος, θα εξετάσω τη δυνατότητα εφαρμογής του δεύτερου σταδίου του ελέγχου που καθορίζεται στην απόφαση Aranyosi και Căldăraru στην περίπτωση που υφίσταται πραγματικός κίνδυνος κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας λόγω πλημμελειών του δικαστικού συστήματος του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος (δεδομένου ότι, κατά την άποψή μου, το καθοριστικό κριτήριο είναι η ύπαρξη πραγματικού κινδύνου κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας). Επισημαίνω ήδη ότι, κατά την άποψή μου, το δεύτερο στάδιο του ελέγχου αυτού εφαρμόζεται σε τέτοια περίπτωση.

α) Πρέπει πραγματικός κίνδυνος παραβάσεως, όχι του άρθρου 4 του Χάρτη, αλλά του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο αυτού, να οδηγεί σε αναβολή της εκτελέσεως του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως;

52. Ο Minister for Justice and Equality (Υπουργός Δικαιοσύνης και Ισότητας, Ιρλανδία) (στο εξής: υπουργός), η Ιρλανδική Κυβέρνηση, η Πολωνική Κυβέρνηση²⁸ και η Επιτροπή εκτιμούν ότι κίνδυνος παραβάσεως του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη μπορεί να συνεπάγεται υποχρέωση αναβολής της εκτελέσεως του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως. Ο L. M., όπως και το αιτούν δικαστήριο και, κατά τα φαινόμενα, η Ισπανική Κυβέρνηση, εκτιμούν ότι αυτό δεν επιδέχεται αμφισβήτηση²⁹.

53. Λαμβανομένης υπόψη της σημασίας του, εκτιμώ αναγκαία την εξέταση του ζητήματος αυτού.

²⁵ Επεξηγήσεις σχετικά με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (ΕΕ 2007, C 303, σ. 17). Διευκρινίζεται ότι, κατά τις επεξηγήσεις αυτές, το άρθρο 47, πρώτο εδάφιο, του Χάρτη αντιστοιχεί στο άρθρο 13 της ΕΣΔΑ, με τίτλο «Δικαίωμα πραγματικής προσφυγής». Το δε άρθρο 47, τρίτο εδάφιο, του Χάρτη αντιστοιχεί στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

²⁶ Αποφάσεις της 8ης Δεκεμβρίου 2011, Χαλκόρ κατά Επιτροπής (C-386/10 P, EU:C:2011:815, σκέψη 51), και της 6ης Νοεμβρίου 2012, Otis κ.λπ. (C-199/11, EU:C:2012:684, σκέψεις 46 και 47).

²⁷ Διευκρινίζεται, συγκεκριμένα, ότι, στην απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η δικαστική αρχή εκτελέσεως υποχρεούται να αναβάλει την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως όταν διαπιστώνει ότι υφίσταται πραγματικός κίνδυνος απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχειρίσεως στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, και όχι παράβαση της απαγορεύσεως τέτοιας μεταχειρίσεως (και ότι ο ενδιαφερόμενος εκτίθεται σε τέτοιο κίνδυνο). Βλ., συναφώς, σημείο 43 των παρούσων προτάσεων.

²⁸ Κατά τις γραπτές παρατηρήσεις της Πολωνικής Κυβερνήσεως, η περίπτωση ότι η απόφαση Aranyosi και Căldăraru αφορούσε το άρθρο 4 του Χάρτη «δεν σημαίνει ότι οι περιορισμοί που επιβάλλονται στις αρχές της αμοιβαίας αναγνώρισεως και εμπιστοσύνης δεν μπορούν να εφαρμοστούν για την προστασία άλλων θεμελιωδών δικαιωμάτων που δεν έχουν τέτοιο απόλυτο χαρακτήρα, περιλαμβανομένου του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη».

²⁹ Η Ουγγρική Κυβέρνηση δεν εξετάζει άμεσα το ζήτημα αυτό.

54. Συναφώς, επισημαίνεται ότι η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, η οποία συνιστά τον «ακρογωνιαίο λίθο» της δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις³⁰, στηρίζεται στην αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών. Όπως έκρινε το Δικαστήριο στη γνωμοδότηση 2/13 (προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ), της 18ης Δεκεμβρίου 2014 (EU:C:2014:2454, σημεία 191 και 192), η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών επιβάλλει, ιδίως όσον αφορά τον χώρο ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, σε καθένα από τα κράτη μέλη να δέχεται, πλην «εξαιρετικών περιστάσεων», ότι όλα τα λοιπά κράτη μέλη τηρούν το δίκαιο της Ένωσης και, ειδικότερα, ότι σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα που είναι αναγνωρισμένα από το δίκαιο αυτό. Επομένως, πλην «εξαιρετικών περιστάσεων», τα κράτη μέλη δεν μπορούν να επαληθεύουν εάν άλλο κράτος μέλος σέβεται πραγματικά, σε συγκεκριμένη περίπτωση, τα θεμελιώδη δικαιώματα που εγγυάται το δίκαιο της Ένωσης.

55. Όπως προεκτέθηκε³¹, προκειμένου να συναγάγει, με την απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, *Aranyosi και Căldărașu* (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), την ύπαρξη υποχρέωσης αναβολής της εκτελέσεως του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως, το Δικαστήριο στηρίχθηκε στη δυνατότητα αποδοχής, σε «εξαιρετικές περιστάσεις», περιορισμών στις αρχές της αμοιβαίας αναγνώρισης και εμπιστοσύνης, καθώς και στο άρθρο 1, παράγραφος 3, της αποφάσεως-πλαisiού. Οι περιορισμοί αυτοί καταδεικνύουν ότι η αμοιβαία εμπιστοσύνη δεν είναι τυφλή εμπιστοσύνη³².

56. Πάντως, περιορισμοί της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης έγιναν έως τώρα δεκτοί μόνο ως προς το δικαίωμα που κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 του Χάρτη, όσον αφορά τόσο την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως όσο και τη μεταφορά, βάσει του κανονισμού (ΕΕ) 604/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου³³, αιτούντος άσυλο προς το υπεύθυνο για την εξέταση της αιτήσεώς του κράτος μέλος³⁴.

57. Συναφώς, επισημαίνεται ότι, καίτοι η προβλεπόμενη στο άρθρο 4 του Χάρτη απαγόρευση απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχειρίσεως έχει απόλυτο χαρακτήρα³⁵, δεν ισχύει το ίδιο για το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη που προβλέπεται στο άρθρο του 47. Συγκεκριμένα, αυτό μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς³⁶.

30 Βλ. αιτιολογική σκέψη 6 της αποφάσεως-πλαisiού.

31 Βλ. σημείο 5 των παρούσων προτάσεων.

32 Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Bobek στην υπόθεση *Ardic* (C-571/17 PPU, EU:C:2017:1013, σημείο 74). Βλ., συναφώς, *Lenaerts, K.*, «La vie après l'avis: Exploring the principle of mutual (yet not blind) trust», *Common Market Law Review*, 2017, αριθ. 3, σ. 805.

33 Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα (ΕΕ 2013, L 180, σ. 31, στο εξής: κανονισμός Δουβλίνου III).

34 Όταν, στο κράτος μέλος που έχει προσδιορισθεί πρωτίστως ως υπεύθυνο για την εξέταση της αιτήσεως ασύλου βάσει των απαριθμούμενων στον κανονισμό Δουβλίνου III κριτηρίων, υφίσταται κίνδυνος απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχειρίσεως, ο αιτών άσυλο δεν μπορεί να μεταφερθεί στο κράτος αυτό. Το κράτος μέλος που καθορίζει το υπεύθυνο κράτος μέλος οφείλει να συνεχίσει την εξέταση των κριτηρίων αυτών, προκειμένου να καθορίσει αν άλλο κράτος μέλος μπορεί να οριστεί υπεύθυνο. Εάν αυτό αποδειχθεί αδύνατον, καθίσταται το ίδιο υπεύθυνο για την εξέταση της αιτήσεως. Βλ. άρθρο 3, παράγραφος 2, του κανονισμού Δουβλίνου III, το οποίο αποτελεί κωδικοποίηση της αποφάσεως της 21ης Δεκεμβρίου 2011, N. S. κ.λπ. (C-411/10 και C-493/10, EU:C:2011:865, σκέψη 94). Βλ., επίσης, αποφάσεις της 16ης Φεβρουαρίου 2017, C. K. κ.λπ. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, σκέψη 65), της 26ης Ιουλίου 2017, A.S. (C-490/16, EU:C:2017:585, σκέψη 41), και της 26ης Ιουλίου 2017, Jafari (C-646/16, EU:C:2017:586, σκέψη 101).

35 Αποφάσεις της 5ης Απριλίου 2016, *Aranyosi και Căldărașu* (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψη 85), της 6ης Σεπτεμβρίου 2016, *Petruhhin* (C-182/15, EU:C:2016:630, σκέψη 56), της 16ης Φεβρουαρίου 2017, C. K. κ.λπ. (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, σκέψη 59), και της 24ης Απριλίου 2018, MP (Επικουρική προστασία θύματος προγενέστερων βασανιστηρίων) (C-353/16, EU:C:2018:276, σκέψη 36).

36 Κατά πάγια νομολογία, το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής μπορεί να περιοριστεί εφόσον, σύμφωνα με το άρθρο 52, παράγραφος 1, του Χάρτη, ο περιορισμός αυτός προβλέπεται από τον νόμο και σέβεται το βασικό περιεχόμενο του εν λόγω δικαιώματος και, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, επιβάλλεται μόνο εφόσον είναι αναγκαίος και ανταποκρίνεται πραγματικά σε σκοπούς γενικού συμφέροντος που αναγνωρίζει η Ένωση ή στην ανάγκη προστασίας των δικαιωμάτων και ελευθεριών των τρίτων (αποφάσεις της 4ης Ιουνίου 2013, ZZ, C-300/11, EU:C:2013:363, σκέψη 51, της 17ης Σεπτεμβρίου 2014, *Liivimaa Lihaveis*, C-562/12, EU:C:2014:2229, σκέψη 72, της 6ης Οκτωβρίου 2015, *Schrems*, C-362/14, EU:C:2015:650, σκέψη 95, της 15ης Σεπτεμβρίου 2016, *Star Storage* κ.λπ., C-439/14 και C-488/14, EU:C:2016:688, σκέψη 49, της 27ης Σεπτεμβρίου 2017, *Puškár*, C-73/16, EU:C:2017:725, σκέψη 62, και της 20ής Δεκεμβρίου 2017, *Protect Natur-, Arten- und Landschaftsschutz Umweltorganisation*, C-664/15, EU:C:2017:987, σκέψη 90).

58. Εκτιμώ, εντούτοις, ότι εξ αυτού δεν μπορεί να συναχθεί ότι κίνδυνος παραβάσεως του άρθρου 47 του Χάρτη δεν μπορεί να οδηγήσει σε αναβολή της εκτελέσεως ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως. Αυτή είναι επίσης η άποψη της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston³⁷.

59. Συγκεκριμένα, πρώτον, από κανένα στοιχείο στο γράμμα του άρθρου 1, παράγραφος 3, της αποφάσεως-πλαίσίου δεν προκύπτει ότι τα κράτη μέλη, όταν εφαρμόζουν την απόφαση-πλαίσιο, υποχρεούνται να σέβονται μόνο τα θεμελιώδη δικαιώματα που δεν επιδέχονται κανέναν περιορισμό, όπως το άρθρο 4 του Χάρτη.

60. Δεύτερον, υπενθυμίζεται ότι η απόφαση-πλαίσιο θέσπισε σύστημα παραδόσεως μεταξύ *δικαστικών* αρχών, το οποίο αντικατέστησε την έκδοση μεταξύ κρατών μελών, η οποία προϋπέθετε παρέμβαση και αξιολόγηση εκ μέρους της δημόσιας εξουσίας³⁸.

61. Κατά την άποψή μου, πάντως, μόνο απόφαση εκδοθείσα στο πέρας *δικαστικής* διαδικασίας που πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη μπορεί να τυγχάνει αμοιβαίας αναγνώρισεως βάσει της αποφάσεως-πλαίσίου.

62. Συναφώς, επισημαίνεται ότι, στην απόφαση της 9ης Μαρτίου 2017, Pula Parking (C-551/15, EU:C:2017:193, σκέψη 54), η οποία αφορούσε, αναμφίβολα, όχι την ερμηνεία της αποφάσεως-πλαίσίου, αλλά εκείνη του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου³⁹, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι «η τήρηση της διαπνέουσας την εφαρμογή του [κανονισμού Βρυξέλλες Ια] αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης προς την απονομή της δικαιοσύνης στα κράτη μέλη της Ένωσης προϋποθέτει ιδίως ότι οι αποφάσεις των οποίων ζητείται η εκτέλεση σε άλλο κράτος μέλος έχουν εκδοθεί *στο πλαίσιο δικαστικής διαδικασίας παρέχουσας εχέγγυα ανεξαρτησίας και αμεροληψίας και συμμορφούμενης προς την αρχή της κατ' αντιμωλίαν διαδικασίας*»⁴⁰.

63. Ομοίως, εκτιμώ ότι η αμοιβαία αναγνώριση των ευρωπαϊκών ενταλμάτων συλλήψεως προϋποθέτει να έχουν απαγγελθεί οι ποινές, για την εκτέλεση των οποίων αυτά εκδόθηκαν, στο πέρας δικαστικής διαδικασίας, η οποία πληροί, ιδίως, τις προβλεπόμενες στο άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη απαιτήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας. Όσον αφορά τα ευρωπαϊκά εντάλματα συλλήψεως που εκδόθηκαν για σκοπούς διώξεως, εκτιμώ ότι αυτά πρέπει να πληρούν την ίδια απαίτηση με εκείνα που εκδόθηκαν για σκοπούς εκτελέσεως ποινής. Συγκεκριμένα, η εκτέλεσή τους προϋποθέτει ότι οι διώξεις θα ασκηθούν, στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, ενώπιον ανεξάρτητης και αμερόληπτης δικαστικής αρχής.

64. Αυτή είναι, άλλωστε, η άποψη του γενικού εισαγγελέα M. Bobek, κατά τον οποίο, «για να μπορούν να συμμετάσχουν στο ευρωπαϊκό σύστημα αμοιβαίας αναγνώρισεως (σε οποιονδήποτε τομέα του δικαίου – *ποινικό, αστικό, διοικητικό*), τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να πληρούν όλα τα κριτήρια βάσει των [οποίων] κρίνεται αν πρόκειται [περί] “δικαστηρίου” κατά το δίκαιο της Ένωσης, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται η ανεξαρτησία τους». Ο γενικός εισαγγελέας M. Bobek συνάγει εξ αυτού ότι, εάν «τα ποινικά δικαστήρια κρατών μελών δεν μπορούν πλέον να διασφαλίσουν το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη», δεν «ισχύει πλέον η αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης» και, επομένως, αποκλείεται η «αυτόματη αμοιβαία αναγνώριση»⁴¹.

37 Προτάσεις της γενικής εισαγγελέα E. Sharpston στην υπόθεση Radu (C-396/11, EU:C:2012:648, σημείο 97).

38 Βλ. αιτιολογική σκέψη 5 της αποφάσεως-πλαίσίου και απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2016, Kovalkovas (C-477/16 PPU, EU:C:2016:861, σκέψη 41).

39 Κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2012, L 351, σ. 1, στο εξής: κανονισμός Βρυξέλλες Ια).

40 Η υπογράμμιση δική μου.

41 Προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Bobek στην υπόθεση Zdiaszek (C-271/17 PPU, EU:C:2017:612, σημείο 86 και υποσημείωση 16) (η υπογράμμιση δική μου).

65. Ως εκ τούτου, εάν υφίσταται πραγματικός κίνδυνος να μην πληροί η διαδικασία που κινείται στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος τις απαιτήσεις του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, δεν συντρέχει η προβλεπόμενη στο άρθρο 1, παράγραφος 2, της αποφάσεως-πλαίσιου προϋπόθεση στην οποία θεμελιώνεται η υποχρέωση εκτελέσεως κάθε ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως. Επομένως, ο κίνδυνος παραβάσεως, στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη είναι ικανός να απαγορεύσει την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως⁴².

66. Τρίτον, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου απαγορεύει στα συμβαλλόμενα κράτη να απελάσουν πρόσωπο το οποίο διατρέχει, στη χώρα προορισμού, πραγματικό κίνδυνο να τύχει, όχι μόνο μεταχειρίσεως που αντιβαίνει στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ⁴³ ή θανατικής ποινής⁴⁴, κατά παράβαση του άρθρου 2 της ΕΣΔΑ και του άρθρου 1 του πρωτοκόλλου υπ' αριθ. 13 της ΕΣΔΑ⁴⁵, αλλά επίσης κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας, κατά παράβαση του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ⁴⁶.

67. Ως εκ τούτου, εκτιμώ ότι κίνδυνος παραβάσεως του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη μπορεί να συνεπάγεται υποχρέωση αναβολής της εκτελέσεως ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως.

68. Εντούτοις, λαμβανομένου υπόψη του εξαιρετικού χαρακτήρα των περιστάσεων υπό τις οποίες, κατά τη γνωμοδότηση 2/13 (Προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ), της 18ης Δεκεμβρίου 2014 (EU:C:2014:2454, σημείο 191), γίνονται δεκτοί περιορισμοί στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισεως, τίθεται το ερώτημα αν η εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως πρέπει να αναβάλλεται μόλις υφίσταται πραγματικός κίνδυνος παραβάσεως του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη ή εάν πρέπει να αναβάλλεται μόνο όταν υφίσταται πραγματικός κίνδυνος *ιδιαίτερα σοβαρής* παραβάσεως της διατάξεως αυτής.

β) Πρέπει κάθε παράβαση, ανεξαρτήτως σοβαρότητας, του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη να οδηγεί στην αναβολή της εκτελέσεως του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως;

1) Εισαγωγή

69. Από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι, στο ιρλανδικό δίκαιο, η δικαστική αρχή εκτελέσεως υποχρεούται να μην προβαίνει σε παράδοση, εάν υφίσταται πραγματικός κίνδυνος να εκτεθεί ο ενδιαφερόμενος, στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, σε κατάφωρη αρνησιδικία⁴⁷.

42 Συναφώς, επισημαίνεται ότι, στην απόφαση της 26ης Απριλίου 2018, Donnellan (C-34/17, EU:C:2018:282, σκέψη 61), το Δικαστήριο έκρινε ότι, εφόσον η συνδρομή για την είσπραξη απαιτήσεων που θέσπισε η οδηγία 2010/24/ΕΕ [(]χαρακτηρίζεται «αμοιβαία», αυτό «συνεπάγεται, μεταξύ άλλων, ότι εναπόκειται στην αιτούσα αρχή [...] να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες η προς την αίτηση αρχή θα μπορέσει να παράσχει συνδρομή [...]» (η υπογράμμιση δική μου).

43 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 4ης Νοεμβρίου 2014, Tarakhel κατά Ελβετίας (CE:ECHR:2014:1104JUD002921712, § 93).

44 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 24ης Ιουλίου 2014, Al Nashiri κατά Πολωνίας (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, § 576 έως 579).

45 Πρωτόκολλο υπ' αριθ. 13 της ΕΣΔΑ σχετικά με την κατάργηση της θανατικής ποινής σε όλες τις περιστάσεις, υπογραφέν στο Βίλνιους, στις 3 Μαΐου 2002.

46 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 17ης Ιανουαρίου 2012, Othman (Abu Qatada) κατά Ηνωμένου Βασιλείου (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 258).

47 Συγκεκριμένα, στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως επισημαίνεται ότι «το κριτήριο για να καθοριστεί αν η παράδοση αντιβαίνει στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ είναι παγιωμένο στην εθνική νομολογία. Σύμφωνα με πάγια εθνική νομολογία, ο ενδιαφερόμενος πρέπει να εκτίθεται σε πραγματικό κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας. Στην απόφαση Minister for Justice, Equality and Law Reform κατά Brennan [2007] IESC 24, το Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο, Ιρλανδία) έκρινε ότι, μόνο όταν συντρέχουν εξαιρετικές περιστάσεις, «όπως σαφώς εξακριβωμένη και θεμελιώδης πλημείλεια του δικαστικού συστήματος του αιτούντος κράτους», μπορεί η προσβολή των δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ να δικαιολογεί την άρνηση παραδόσεως βάσει του νόμου του 2003 περί του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως».

70. Η ιρλανδική νομολογία είναι σύμφωνη με αυτήν του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Συγκεκριμένα, στην απόφαση *Soering* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι απόφαση απελάσεως «[μπορεί] κατ' εξαίρεση να εγείρει ζήτημα ως προς [το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ] στην περίπτωση που ο φυγόδικος υπέστη ή κινδυνεύει να υποστεί κατάφωρη αρνησιδικία»⁴⁸.

71. Καίτοι το αιτούν δικαστήριο δεν ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν η εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως πρέπει να αναβάλλεται μόλις υφίσταται πραγματικός κίνδυνος παραβάσεως του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη, ή αν πρέπει να αναβάλλεται μόνο όταν υφίσταται πραγματικός κίνδυνος ιδιαίτερα σοβαρής παραβάσεως της διατάξεως αυτής, όπως κατάφωρη αρνησιδικία, εκτιμώ ότι είναι αναγκαίο να εξετάσω το ζήτημα αυτό. Συγκεκριμένα, το ζήτημα αυτό απορρέει από εκείνο που εξετάστηκε στα σημεία 52 έως 68 των παρούσων προτάσεων. Επιπλέον, το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα παραπέμπει ρητώς στον πραγματικό κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας.

2) Απαίτηση κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας

72. Εκτιμώ ότι για να είναι υποχρεωτική η αναβολή της εκτελέσεως ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως δεν αρκεί να υφίσταται πραγματικός κίνδυνος παραβάσεως, στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη. Πρέπει να υφίσταται πραγματικός κίνδυνος κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας.

73. Συγκεκριμένα, πρώτον, κατά πάγια νομολογία, οι περιορισμοί της αρχής της αμοιβαίας εμπιστοσύνης πρέπει να ερμηνεύονται στενά⁴⁹.

74. Όσον αφορά την απόφαση-πλαίσιο, δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 2, αυτής, οι δικαστικές αρχές εκτελέσεως υποχρεούνται να εκτελούν κάθε ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως. Μπορούν να αρνηθούν την εκτέλεσή του μόνο για τους λόγους που απαριθμούνται εξαντλητικά στα άρθρα 3, 4 και 4α της εν λόγω αποφάσεως-πλαισίου. Κατά συνέπεια, ενώ η εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως αποτελεί τον κανόνα, η άρνηση εκτελέσεως τέτοιου εντάλματος νοείται ως εξαίρεση που πρέπει να ερμηνεύεται στενά⁵⁰.

75. Δεύτερον, όπως προεκτέθηκε⁵¹, το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς, εφόσον αυτοί, μεταξύ άλλων, σέβονται το βασικό περιεχόμενο του εν λόγω δικαιώματος, όπως προβλέπεται στο άρθρο 52, παράγραφος 1, του Χάρτη.

76. Επομένως, εκτιμώ ότι η δικαστική αρχή εκτελέσεως μπορεί να υποχρεωθεί να αναβάλει την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως μόνο όταν υφίσταται πραγματικός κίνδυνος παραβάσεως, όχι του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, αλλά του *βασικού περιεχομένου* του δικαιώματος αυτού.

77. Με άλλα λόγια, όταν πρόκειται για δικαίωμα με απόλυτο χαρακτήρα όπως η απαγόρευση της απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχειρίσεως, θα αρκούσε, για να είναι υποχρεωτική η αναβολή της εκτελέσεως, να υφίσταται πραγματικός κίνδυνος προσβολής του δικαιώματος αυτού. Αντιθέτως, όταν πρόκειται για δικαίωμα στερούμενο απόλυτου χαρακτήρα, όπως το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, η εκτέλεση πρέπει να αναβάλλεται μόνο εάν ο πραγματικός κίνδυνος προσβολής αφορά το βασικό περιεχόμενο του εν λόγω δικαιώματος.

48 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 7ης Ιουλίου 1989, *Soering* κατά Ηνωμένου Βασιλείου (CE:ECHR:1989:0707JUD001403888, § 113).

49 Απόφαση της 26ης Απριλίου 2018, *Donnellan* (C-34/17, EU:C:2018:282, σκέψη 50).

50 Απόφαση της 23ης Ιανουαρίου 2018, *Piotrowski* (C-367/16, EU:C:2018:27, σκέψη 48).

51 Βλ. σημείο 57 και υποσημείωση 36 των παρούσων προτάσεων.

78. Τρίτον, η ως άνω άποψη αντιστοιχεί σε αυτήν που έχει υιοθετήσει το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

79. Συγκεκριμένα, όπως προεκτέθηκε⁵², το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου εκτιμά ότι, για να υποχρεούται συμβαλλόμενο κράτος να μην απελάσει ή εκδώσει ένα πρόσωπο, αυτό πρέπει να διατρέχει κίνδυνο, στο αιτούν κράτος μέλος, όχι απλής παραβάσεως του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, αλλά «κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας»⁵³. Επομένως, όσον αφορά το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, το ΕΔΔΑ δεν αρκείται, όπως το πράττει για την απαγόρευση απάνθρωπης ή εξευτελιστικής ποινής ή μεταχειρίσεως, στην ύπαρξη απλού πραγματικού κινδύνου «μεταχειρίσεως που αντιβαίνει στο άρθρο 3 [της ΕΣΔΑ]»⁵⁴.

80. Σε τι συνίσταται, κατά το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, η κατάφωρη αρνησιδικία;

81. Κατά το ΕΔΔΑ, «η κατάφωρη αρνησιδικία υπερβαίνει τις απλές παρατυπίες ή ελλείψεις εγγυήσεων στη δίκη οι οποίες θα ήταν ικανές να συνεπάγονται παράβαση του άρθρου 6 [της ΕΣΔΑ] εάν λάμβαναν χώρα στο ίδιο το συμβαλλόμενο κράτος. Πρέπει να υφίσταται παραβίαση της αρχής της χρηστής απονομής δικαιοσύνης που κατοχυρώνεται στο άρθρο 6 [της ΕΣΔΑ] η οποία είναι τόσο σοβαρή ώστε συνεπάγεται την αναίρεση, ακόμη και την κατάργηση της ουσίας του προστατευόμενου από το άρθρο αυτό δικαιώματος»⁵⁵.

82. Κατά το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, κατάφωρη αρνησιδικία απαγορεύουσα την απέλαση ή την έκδοση του ενδιαφερομένου μπορούν να συνιστούν τα εξής: καταδίκη ερήμην χωρίς δυνατότητα εξασφάλισεως επανεξετάσεως της κατηγορίας επί της ουσίας⁵⁶. δίκη συνοπτικής φύσεως η οποία διεξάγεται με πλήρη αδιαφορία για τα δικαιώματα άμυνας⁵⁷. κράτηση της οποίας ο νομότυπος χαρακτήρας δεν μπορεί να εξεταστεί από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο· σκόπιμη και συστηματική άρνηση παροχής του δικαιώματος επικοινωνίας με δικηγόρο σε πρόσωπο, και ιδίως πρόσωπο που κρατείται σε ξένη χώρα⁵⁸. Το ΕΔΔΑ αποδίδει επίσης σημασία στο γεγονός ότι πολίτης πρέπει να εμφανιστεί ενώπιον δικαστηρίου συγκεκριμένου, έστω και εν μέρει, από στρατιωτικούς, οι οποίοι εξαρτώνται από την εκτελεστική εξουσία⁵⁹.

52 Βλ. σημείο 70 των παρούσων προτάσεων.

53 Αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 7ης Ιουλίου 1989, Soering κατά Ηνωμένου Βασιλείου (CE:ECHR:1989:0707JUD001403888, § 113), της 2ας Μαρτίου 2010, Al-Saadoon και Mufdhi κατά Ηνωμένου Βασιλείου (CE:ECHR:2010:0302JUD006149808, § 149), της 17ης Ιανουαρίου 2012, Othman (Abu Qatada) κατά Ηνωμένου Βασιλείου (CE:ECHR:2012:0117JUD0000813909, § 258), της 24ης Ιουλίου 2014, Al Nashiri κατά Πολωνίας (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, § 456 και 562 έως 564), και της 15ης Ιουνίου 2017, Harkins κατά Ηνωμένου Βασιλείου (CE:ECHR:2017:0615DEC007153714, § 62).

54 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 28ης Φεβρουαρίου 2008, Saadi κατά Ιταλίας (CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, § 125).

55 Αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 17ης Ιανουαρίου 2012, Othman (Abu Qatada) κατά Ηνωμένου Βασιλείου (CE:ECHR:2012:0117JUD0000813909, § 260), και της 24ης Ιουλίου 2014, Al Nashiri κατά Πολωνίας (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, § 563).

56 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 16ης Οκτωβρίου 2001, Einhorn κατά Γαλλίας (CE:ECHR:2001:1016DEC007155501, § 33 και 34). Στην περίπτωση αυτή, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι δεν υπήρξε κατάφωρη στέρηση δικαστικής προστασίας, επειδή ο προσφεύγων, τον οποίο δικαστήριο στην Πολιτεία της Pennsylvania, στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, είχε καταδικάσει ερήμην για ανθρωποκτονία, μπορούσε να τύχει νέας δίκης με την επιστροφή του στην εν λόγω Πολιτεία, εφόσον υπέβαλλε σχετικό αίτημα.

57 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 8ης Νοεμβρίου 2005, Bader και Kanbor κατά Σουηδίας (CE:ECHR:2005:1108JUD001328404, § 47). Διαδικασία στην οποία δεν εξετάστηκε κανένας μάρτυρας στην επ' ακροατηρίου συζήτηση, στην οποία όλα τα αποδεικτικά στοιχεία προσκομίστηκαν από τον εισαγγελέα και στην οποία δεν παρέστησαν ούτε ο κατηγορούμενος ούτε ο δικηγόρος του χαρακτηρίζεται από τη συνοπτική φύση της και την πλήρη άρνηση των δικαιωμάτων άμυνας.

58 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 20ής Φεβρουαρίου 2007, Al-Moayad κατά Γερμανίας (CE:ECHR:2007:0220DEC003586503, § 100 έως 108). Στην περίπτωση αυτή, το ΕΔΔΑ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν υπήρξε κατάφωρη στέρηση δικαστικής προστασίας, επειδή ο αιτών, κατά του οποίου είχε ασκηθεί δίωξη για συμμετοχή σε δύο τρομοκρατικές οργανώσεις και είχε υποβληθεί αίτημα εκδόσεως του εντάλματος από τις αρχές των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, δεν επρόκειτο να μεταφερθεί σε κέντρο κρατήσεως εκτός των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής, όπου δεν θα είχε πρόσβαση σε δικηγόρο και θα δικαζόταν από στρατοδικείο ή άλλο ειδικό δικαστήριο.

59 Αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 12ης Μαΐου 2005, Öcalan κατά Τουρκίας (CE:ECHR:2005:0512JUD004622199, § 112), και της 24ης Ιουλίου 2014, Al Nashiri κατά Πολωνίας (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, § 562).

83. Εξ όσων γνωρίζω, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έχει κρίνει μόνο σε τέσσερις περιπτώσεις ότι απέλαση ή έκδοση θα συνιστά παράβαση του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ. Πρόκειται για την απόφαση *Othman (Abu Qatada)* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, στην οποία η κατάφωρη αρνησιδικία συνίστατο στην αποδοχή αποδεικτικών στοιχείων που αποκτήθηκαν μέσω βασανιστηρίων· την απόφαση *Husayn* κατά Πολωνίας, στην οποία η κατάφωρη αρνησιδικία συνίστατο ιδίως στη διατήρηση του αιτούντος υπό κράτηση στην αμερικανική στρατιωτική βάση του *Guantánamo* επί δώδεκα χρόνια, χωρίς να του απαγγελθούν κατηγορίες· την απόφαση *Al Nashiri* κατά Πολωνίας, η οποία εκδόθηκε την ίδια ημέρα με την απόφαση *Husayn* κατά Πολωνίας και την οποία θα αναλύσω περαιτέρω· και την πρόσφατη απόφαση *Al Nashiri* κατά Ρουμανίας⁶⁰.

84. Στην απόφαση *Al Nashiri* κατά Πολωνίας⁶¹, ο προσφεύγων, Σαουδάραβας υπήκοος, είχε συλληφθεί στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα και μεταφερθεί σε μυστικό κέντρο κρατήσεως στην Πολωνία και εν συνεχεία στην αμερικανική στρατιωτική βάση του *Guantánamo*. Προσήχθη ενώπιον στρατιωτικής επιτροπής στη βάση του *Guantánamo* με την κατηγορία ότι οργάνωσε επίθεση αυτοκτονίας κατά αμερικανικού υποβρυχίου και έλαβε μέρος σε επίθεση κατά γαλλικού πετρελαιοφόρου. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου διαπίστωσε την ύπαρξη σοβαρού κινδύνου κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας λαμβανομένων υπόψη τριών στοιχείων. Πρώτον, η εν λόγω στρατιωτική επιτροπή δεν ήταν ούτε ανεξάρτητη ούτε αμερόληπτη και δεν μπορούσε, επομένως, να θεωρηθεί «δικαστήριο», κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ. Είχε συσταθεί για να δικάσει «ορισμένους αλλοδαπούς πολίτες στο πλαίσιο του πολέμου κατά της τρομοκρατίας», δεν εντασσόταν στο ομοσπονδιακό δικαστικό σύστημα των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και απαρτιζόταν αποκλειστικά από στρατιωτικούς. Δεύτερον, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου επικαλέστηκε απόφαση του *US Supreme Court* (Ανωτάτου Δικαστηρίου των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής)⁶² για να κρίνει ότι η εν λόγω επιτροπή δεν είναι δικαστήριο «νομίμως λειτουργούν», κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ. Τρίτον, κατά το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ήταν πολύ πιθανό να χρησιμοποιηθούν κατά του προσφεύγοντος αποδεικτικά στοιχεία που αποκτήθηκαν μέσω βασανιστηρίων⁶³.

85. Προτείνω να εφαρμοστεί το κριτήριο που έλαβε υπόψη το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και να θεωρηθεί ότι η εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως πρέπει να αναβληθεί μόνο εάν υφίσταται πραγματικός κίνδυνος κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος.

3) Χαρακτηρισμός κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας ως προς την ανεξαρτησία των δικαστηρίων

86. Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι υφίσταται πραγματικός κίνδυνος να υποστεί ο *L. M.*, στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, κατάφωρη αρνησιδικία λόγω, ιδίως, της ελλείψεως ανεξαρτησίας των δικαστηρίων του εν λόγω κράτους μέλους.

87. Μπορεί η έλλειψη ανεξαρτησίας των δικαστηρίων του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος να θεωρηθεί ότι συνιστά κατάφωρη αρνησιδικία;

60 Αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 17ης Ιανουαρίου 2012, *Othman (Abu Qatada)* κατά Ηνωμένου Βασιλείου (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 263 έως 287), της 24ης Ιουλίου 2014, *Husayn (Abu Zubaydah)* κατά Πολωνίας (CE:ECHR:2014:0724JUD000751113, § 559), της 24ης Ιουλίου 2014, *Al Nashiri* κατά Πολωνίας (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, § 565 έως 569), και της 31ης Μαΐου 2018, *Al Nashiri* κατά Ρουμανίας (CE:ECHR:2018:0531JUD00323412, § 719 έως 722).

61 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 24ης Ιουλίου 2014, *Al Nashiri* κατά Πολωνίας (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111).

62 Συγκεκριμένα, στο σημείο 567(ii) της αποφάσεώς του, το ΕΔΔΑ επισημαίνει τα εξής: «[the military commission] did not have legitimacy under US and international law resulting in, as the Supreme Court found, its lacking the ‘power to proceed’ and [...], consequently, it was not ‘established by law’ for the purposes of Article 6§1».

63 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 24ης Ιουλίου 2014, *Al Nashiri* κατά Πολωνίας (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111, § 565 έως 569). Παρόμοια συλλογιστική αναπτύσσεται στα σημεία 719 έως 722 της αποφάσεως του ΕΔΔΑ της 31ης Μαΐου 2018, *Al Nashiri* κατά Ρουμανίας (CE:ECHR:2018:0531JUD00323412).

88. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη προβλέπει ότι κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικαστεί η υπόθεσή του από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο.

89. Κατά πάγια νομολογία, η έννοια της ανεξαρτησίας περιλαμβάνει δύο πτυχές. Η πρώτη πτυχή, εξωτερικής φύσεως, προϋποθέτει ότι το οικείο όργανο προστατεύεται από εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις που θα μπορούσαν να θέσουν σε κίνδυνο την ανεξάρτητη κρίση των μελών του ως προς τις διαφορές που υποβάλλονται στην κρίση του. Η δεύτερη πτυχή, εσωτερικής φύσεως, είναι παρεμφερής προς την έννοια της αμεροληψίας και σημαίνει την τήρηση ίσων αποστάσεων από τους διαδίκους και από τα αντιμαχόμενα συμφέροντά τους σε σχέση με το αντικείμενο της διαφοράς. Η πτυχή αυτή απαιτεί την τήρηση της αντικειμενικότητας και την απουσία κάθε συμφέροντος κατά την επίλυση της διαφοράς πέρα από την αυστηρή εφαρμογή του κανόνα δικαίου⁶⁴. Αυτές οι εγγυήσεις ανεξαρτησίας και αμεροληψίας απαιτούν την ύπαρξη κανόνων, ιδίως όσον αφορά τη σύνθεση του οργάνου, τον διορισμό των μελών του, τη διάρκεια της θητείας τους και τους λόγους εξαιρέσεως ή παύσεως αυτών, ώστε οι πολίτες να μην έχουν καμία εύλογη αμφιβολία ως προς τη στεγανότητα του εν λόγω οργάνου έναντι των εξωτερικών στοιχείων και ως προς την ουδετερότητά του έναντι των αντιμαχόμενων συμφερόντων⁶⁵.

90. Φρονώ ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί η πιθανότητα να συνιστά, *καταρχήν*, κατάφωρη αρνησιδικία η έλλειψη ανεξαρτησίας των δικαστηρίου του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος.

91. Συγκεκριμένα, αφενός, το Δικαστήριο αποφάνθηκε, στην απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses* (C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψεις 41 και 42), ότι «η διαφύλαξη της ανεξαρτησίας [των εθνικών δικαστηρίων] έχει πρωταρχική σημασία» και ότι «η εγγύηση της ανεξαρτησίας [...] είναι συμφυής με το δικαιοδοτικό έργο»⁶⁶. Ειδικότερα, η ύπαρξη εγγυήσεων όσον αφορά τη σύνθεση του δικαστηρίου αποτελεί το θεμέλιο του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη⁶⁷.

92. Αφετέρου, στις αποφάσεις *Al Nashiri* κατά Πολωνίας και *Al Nashiri* κατά Ρουμανίας⁶⁸, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου διαπίστωσε την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας επειδή, μεταξύ άλλων, η συσταθείσα στη βάση του *Guantánamo* στρατιωτική επιτροπή δεν ήταν ούτε ανεξάρτητη ούτε αμερόληπτη και δεν μπορούσε, επομένως, να θεωρηθεί «δικαστήριο» κατά την έννοια του άρθρου 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ⁶⁹.

93. Εντούτοις, επισημαίνεται ότι η έλλειψη ανεξαρτησίας και αμεροληψίας δικαστηρίου μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά κατάφωρη αρνησιδικία μόνο όταν είναι τόσο σοβαρή ώστε να καταργεί τον δίκαιο χαρακτήρα της δίκης. Πάντως, όπως επισήμανε το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου στην απόφαση *Othman (Abu Qatada)* κατά Ηνωμένου Βασιλείου, υπάρχει κρίσιμη διαφορά μεταξύ, αφενός, της (επίμαχης στη συγκεκριμένη υπόθεση) αποδοχής αποδεικτικών στοιχείων που αποκτήθηκαν μέσω βασανιστηρίων και, αφετέρου, παραβάσεων του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ οφειλόμενων, για παράδειγμα, στη σύνθεση του δικαστικού σχηματισμού⁷⁰.

64 Αποφάσεις της 19ης Σεπτεμβρίου 2006, *Wilson* (C-506/04, EU:C:2006:587, σκέψεις 51 και 52), της 16ης Φεβρουαρίου 2017, *Margarit Panicello* (C-503/15, EU:C:2017:126, σκέψεις 37 και 38), και της 14ης Ιουνίου 2017, *Online Games* κ.λπ. (C-685/15, EU:C:2017:452, σκέψεις 60 και 61).

65 Απόφαση της 19ης Σεπτεμβρίου 2006, *Wilson* (C-506/04, EU:C:2006:587, σκέψη 53), διάταξη της 14ης Μαΐου 2008, *Pilato* (C-109/07, EU:C:2008:274, σκέψη 24), και απόφαση της 31ης Ιανουαρίου 2013, *D. και A.* (C-175/11, EU:C:2013:45, σκέψη 97).

66 Βλ., επίσης, αποφάσεις της 19ης Σεπτεμβρίου 2006, *Wilson* (C-506/04, EU:C:2006:587, σκέψη 49), της 14ης Ιουνίου 2017, *Online Games* κ.λπ. (C-685/15, EU:C:2017:452, σκέψη 60), και της 13ης Δεκεμβρίου 2017, *El Hassani* (C-403/16, EU:C:2017:960, σκέψη 40).

67 Αποφάσεις της 1ης Ιουλίου 2008, *Chronopost* και *La Poste* κατά *UFEX* κ.λπ. (C-341/06 P και C-342/06 P, EU:C:2008:375, σκέψη 46), της 19ης Φεβρουαρίου 2009, *Gorostiaga Atxalandabaso* κατά *Κοινοβουλίου* (C-308/07 P, EU:C:2009:103, σκέψη 42), και της 31ης Ιανουαρίου 2018, *Gyarmathy* κατά *FRA* (T-196/15 P, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2018:47, σκέψη 97).

68 Αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 24ης Ιουλίου 2014, *Al Nashiri* κατά Πολωνίας (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111), και της 31ης Μαΐου 2018, *Al Nashiri* κατά Ρουμανίας (CE:ECHR:2018:0531JUD003323412).

69 Βλ. σημείο 84 των παρούσων προτάσεων.

70 Απόφαση του ΕΔΔΑ της 17ης Ιανουαρίου 2012, *Othman (Abu Qatada)* κατά Ηνωμένου Βασιλείου (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 265).

94. Κυρίως, πρέπει να επισημανθεί με έμφαση το γεγονός ότι οι αποφάσεις Al Nashiri κατά Πολωνίας και Al Nashiri κατά Ρουμανίας⁷¹, οι μόνες, έως σήμερα, αποφάσεις στις οποίες το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου διαπίστωσε παράβαση του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ λόγω, ιδίως, της ελλείψεως ανεξαρτησίας και αμεροληψίας των δικαστηρίων της χώρας προορισμού, αφορούσαν έκτακτα δικαστήρια, με δικαιοδοσία σε θέματα τρομοκρατίας, και συγκείμενα αποκλειστικά από στρατιωτικούς.

95. Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, βάσει των εκτιμήσεων αυτών, αν, *εν προκειμένω*, η προβαλλόμενη έλλειψη ανεξαρτησίας των πολωνικών δικαστηρίων είναι τόσο σοβαρή ώστε να καταργεί τον δίκαιο χαρακτήρα της δίκης και να συνιστά, για τον λόγο αυτό, κατάφωρη αρνησιδικία. Όπως επισήμανε το Δικαστήριο στην απόφαση Aranyosi και Căldăraru, για τον σκοπό αυτό, το αιτούν δικαστήριο οφείλει να στηριχθεί επί αντικειμενικών, αξιόπιστων, συγκεκριμένων και δεόντως ενημερωμένων στοιχείων σχετικά με τις συνθήκες που επικρατούν στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, από τα οποία να καταδεικνύεται ότι όντως υφίστανται πλημμέλειες που επηρεάζουν το πολωνικό δικαστικό σύστημα⁷². Συναφώς, η αιτιολογημένη πρόταση της Επιτροπής, όπως και οι γνώμες της επιτροπής της Βενετίας, μπορούν να ληφθούν υπόψη –με την επιφύλαξη, στην οποία θα επανέλθω, ότι το αιτούν δικαστήριο ενημερώνεται για τις ενδεχόμενες εξελίξεις της καταστάσεως στην Πολωνία οι οποίες είναι μεταγενέστερες των εγγράφων αυτών.

96. Εάν υποτεθεί ότι η δικαστική αρχή εκτελέσεως διαπιστώσει ότι υφίσταται πραγματικός κίνδυνος κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας λόγω των πλημμελειών του δικαστικού συστήματος του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος, οφείλει, βασιζόμενη στη μόνη αυτή διαπίστωση, να αναβάλει την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως; Ή πρέπει να συνεχίσει τον έλεγχο και να διαπιστώσει ότι *το πρόσωπο εις βάρος του οποίου* εκδόθηκε το εν λόγω ένταλμα εκτίθεται σε τέτοιο κίνδυνο; Σε αυτό το ερώτημα θα επιχειρήσω να απαντήσω στη συνέχεια.

γ) Πρέπει η δικαστική αρχή εκτελέσεως να διαπιστώσει ότι ο ενδιαφερόμενος διατρέχει κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας;

1) Εισαγωγή και παρατηρήσεις των μετεχόντων στη διαδικασία

97. Όπως προεκτέθηκε, στην απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψεις 91 έως 93), το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η δικαστική αρχή εκτελέσεως υποχρεούται να αναβάλει την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως μόνο εφόσον διαπιστώσει, αφενός, ότι υφίσταται, στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, πραγματικός κίνδυνος απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχειρίσεως λόγω των γενικών συνθηκών κρατήσεως σε αυτό και, αφετέρου, ότι ο ενδιαφερόμενος θα εκτεθεί στον κίνδυνο αυτό⁷³. Συγκεκριμένα, κατά το Δικαστήριο, η ύπαρξη πλημμελειών του σωφρονιστικού συστήματος, ακόμη και γενικευμένων, δεν επηρεάζει κατ' ανάγκη όλα τα καταστήματα κρατήσεως. Επομένως, δεν μπορεί να συναχθεί από τη μόνη διαπίστωση της υπάρξεως πλημμελειών στο σωφρονιστικό σύστημα ότι ο *ενδιαφερόμενος* θα υποβληθεί σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση.

98. Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι, στην περίπτωση που οι πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος είναι ιδιαίτερα σοβαρές, ήτοι στην περίπτωση που το εν λόγω κράτος μέλος δεν σέβεται πλέον το κράτος δικαίου, οφείλει να αρνηθεί την παράδοση χωρίς να υποχρεούται να εξακριβώσει ότι ο ενδιαφερόμενος θα εκτεθεί σε τέτοιο κίνδυνο⁷⁴.

71 Αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 24ης Ιουλίου 2014, Al Nashiri κατά Πολωνίας (CE:ECHR:2014:0724JUD002876111), και της 31ης Μαΐου 2018, Al Nashiri κατά Ρουμανίας (CE:ECHR:2018:0531JUD003323412).

72 Απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψη 89). Βλ., επίσης, απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2011, N. S. κλπ. (C-411/10 και C-493/10, EU:C:2011:865, σκέψη 91).

73 Βλ., επίσης, απόφαση της 6ης Σεπτεμβρίου 2016, Petruhhin (C-182/15, EU:C:2016:630, σκέψη 58), και διάταξη της 6ης Σεπτεμβρίου 2017, Peter Schottthöfer & Florian Steiner (C-473/15, EU:C:2017:633, σκέψεις 24 έως 26).

74 Βλ. σημείο 24 των παρούσων προτάσεων.

99. Ο υπουργός υποστηρίζει ότι το δεύτερο στάδιο του ελέγχου που καθορίζεται στην απόφαση *Aranysosi* και *Căldărașu* τυγχάνει εφαρμογής. Αντίθετη απάντηση θα έχει ως αποτέλεσμα τη συστηματική άρνηση των ιρλανδικών δικαστικών αρχών να εκτελέσουν των ευρωπαϊκά εντάλματα συλλήψεως που εκδίδει η Δημοκρατία της Πολωνίας. Επισημαίνει, ιδίως, ότι τέτοια συστηματική άρνηση δεν θα συνάδει ούτε με την αιτιολογική σκέψη 10 της αποφάσεως-πλαίσιου ούτε με τη συνταγματικού κύρους αρχή της αμοιβαίας εμπιστοσύνης ούτε με την αρχή της ισότητας των κρατών μελών που κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 ΣΕΕ.

100. Ο L. M. φρονεί ότι το δεύτερο στάδιο του ελέγχου που καθορίζεται στην απόφαση *Aranysosi* και *Căldărașu* δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε κατάσταση στην οποία η εμπιστοσύνη των κρατών μελών στον σεβασμό, από τη Δημοκρατία της Πολωνίας, της πιο θεμελιώδους αξίας, ήτοι αυτής του κράτους δικαίου, έχει απλούστατα εκλείψει.

101. Η Ισπανική Κυβέρνηση φρονεί ότι το δεύτερο στάδιο του ελέγχου που καθορίζεται στην απόφαση *Aranysosi* και *Căldărașu* τυγχάνει εφαρμογής. Η Ουγγρική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η ύπαρξη πλημμελειών στο πολωνικό δικαστικό σύστημα μπορεί να διαπιστωθεί μόνο στο πλαίσιο της προβλεπόμενης στο άρθρο 7 ΣΕΕ διαδικασίας και ότι, επομένως, δεν πληρούνται το κριτήριο του πρώτου σταδίου του ελέγχου που καθορίζεται στην εν λόγω απόφαση. Εάν υποθεθεί ότι πληρούνται, η Ουγγρική Κυβέρνηση φρονεί ότι το δεύτερο στάδιο του ελέγχου αυτού θα τυγχάνει εφαρμογής. Η Ολλανδική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το δεύτερο αυτό στάδιο τυγχάνει εφαρμογής.

102. Κατά την Πολωνική Κυβέρνηση, δεν υφίσταται ούτε κίνδυνος παραβιάσεως του κράτους δικαίου στην Πολωνία ούτε κίνδυνος προσβολής του δικαιώματος του ενδιαφερομένου, L. M., σε δίκαιη δίκη. Αφενός, το αιτούν δικαστήριο δεν μπορεί να στηριχθεί στην αιτιολογημένη πρόταση της Επιτροπής για να διαπιστώσει παραβίαση του κράτους δικαίου στην Πολωνία, δεδομένου ότι, μεταξύ άλλων, η πολωνική νομοθεσία τροποποιήθηκε μετά την έκδοση της εν λόγω αιτιολογημένης προτάσεως. Το αιτούν δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να διαπιστώσει την παραβίαση του κράτους δικαίου από τη Δημοκρατία της Πολωνίας, αρμοδιότητα η οποία έχει ανατεθεί, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης στο άρθρο 7 ΣΕΕ διαδικασίας, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Επίσης, το αιτούν δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να αναστείλει την εφαρμογή της αποφάσεως-πλαίσιου, αρμοδιότητα η οποία έχει ανατεθεί στο Συμβούλιο, κατά την αιτιολογική σκέψη 10 της αποφάσεως-πλαίσιου. Αφετέρου, το αιτούν δικαστήριο, δεν διαπίστωσε ότι ο ίδιος ο L. M. εκτίθεται σε πραγματικό κίνδυνο προσβολής του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη. Συγκεκριμένα, το εν λόγω δικαστήριο δεν μπόρεσε, ειδικότερα, καν να επισημάνει υποθετικούς λόγους για τους οποίους ο L. M. θα εκτεθεί σε κίνδυνο να μην τύχει δίκαιης δίκης.

103. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το δεύτερο στάδιο του ελέγχου που καθορίζεται στην προμνησθείσα απόφαση *Aranysosi* και *Căldărașu* τυγχάνει εφαρμογής. Το γεγονός ότι εκδόθηκε, σε σχέση με κράτος μέλος, αιτιολογημένη πρόταση κατά την έννοια του άρθρου 7, παράγραφος 1, ΣΕΕ δεν σημαίνει ότι η παράδοση προσώπου στο εν λόγω κράτος μέλος εκθέτει αυτομάτως το εν λόγω πρόσωπο σε πραγματικό κίνδυνο προσβολής του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη. Συγκεκριμένα, δεν μπορεί να αποκλειστεί, σε ορισμένες καταστάσεις, τα δικαστήρια του εν λόγω κράτους μέλους να είναι σε θέση να εκδικάσουν υπόθεση με την απαιτούμενη από το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη ανεξαρτησία. Επομένως, θα απαιτείται κατά περίπτωση έλεγχος. Για να διενεργηθεί αυτός ο κατά περίπτωση έλεγχος, η δικαστική αρχή εκτελέσεως θα πρέπει να λάβει υπόψη τόσο την ταυτότητα του ενδιαφερομένου (ιδίως, αν πρόκειται για πολιτικό αντιφρονούντα ή αν είναι μέλος κοινωνικής ή εθνοτικής μειονότητας που υφίσταται διακρίσεις) όσο και τη φύση και τις περιστάσεις του αδικήματος για το οποίο εκζητείται (ιδίως, αν το αδίκημα αυτό έχει πολιτικό χαρακτήρα, τελέστηκε κατά την άσκηση της ελευθερίας εκφράσεως ή της ελευθερίας του συνδικαλιζέσθαι ή αποτέλεσε αντικείμενο δημόσιων δηλώσεων εκ μέρους εκπροσώπων του καθεστώτος που βρίσκεται στην εξουσία). Τέλος, το αιτούν δικαστήριο θα πρέπει να λάβει υπόψη την κατάσταση των δικαστών που πλησιάζουν την ηλικία συνταξιοδότησεως (των οποίων η παραμονή στη θέση τους πέραν της ηλικίας αυτής εξαρτάται πλέον από απόφαση που απόκειται στη διακριτική ευχέρεια της εκτελεστικής εξουσίας) ή τους κανόνες που αφορούν την προαγωγή των δικαστών.

2) Απαίτηση κατά περίπτωση ελέγχου

104. Εκτιμώ ότι η δικαστική αρχή εκτελέσεως υποχρεούται να αναβάλει την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως μόνο όταν διαπιστώνει, όχι μόνο ότι υφίσταται πραγματικός κίνδυνος κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας λόγω των πλημμελειών του δικαστικού συστήματος του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος, αλλά επίσης ότι ο ενδιαφερόμενος θα εκτεθεί στον κίνδυνο αυτό.

105. Συγκεκριμένα, επισημαίνεται, πρώτον, ότι, κατά τη γνωμοδότηση 2/13 (Προσχώρηση της Ένωσης στην ΕΣΔΑ), της 18ης Δεκεμβρίου 2014 (ΕΥ:C:2014:2454, σημείο 192), ο κατ' εξαίρεση έλεγχος, από τα κράτη μέλη, του σεβασμού των θεμελιωδών δικαιωμάτων από άλλο κράτος μέλος μπορεί να αφορά μόνο τον σεβασμό των εν λόγω δικαιωμάτων «σε μια συγκεκριμένη περίπτωση».

106. Κατά την άποψή μου, δεν συνάδει με την αιτιολογική σκέψη 10 της αποφάσεως-πλαίσου, κατά την οποία «η εφαρμογή [του μηχανισμού του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως] δύναται να ανασταλεί μόνον στην περίπτωση σοβαρής και διαρκούς παραβίασης από κράτος μέλος των αρχών που διατυπώνονται στο άρθρο 6, παράγραφος 1, [ΣΕΕ], η οποία διαπιστώνεται από το Συμβούλιο κατ' εφαρμογή του άρθρου 7, παράγραφος 1, ΣΕΕ]», υποχρέωση της δικαστικής αρχής εκτελέσεως να αναβάλει την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως χωρίς να ελέγξει ότι ο ενδιαφερόμενος εκτίθεται στον κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας, ο οποίος, κατά την άποψή της, απορρέει από τις πλημμέλειες του δικαστικού συστήματος. Η αιτιολογική σκέψη 10 απαγορεύει στα κράτη μέλη να αναστείλουν την εφαρμογή της αποφάσεως-πλαίσου ως προς κράτος μέλος, εκτός εάν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο εξέδωσε, ως προς το εν λόγω κράτος μέλος, απόφαση βάσει του νυν άρθρου 7, παράγραφος 2, ΣΕΕ⁷⁵. Τουναντίον, δεν απαγορεύει σε κράτος μέλος να αναστείλει την εφαρμογή της αποφάσεως-πλαίσου «σε συγκεκριμένη περίπτωση», ήτοι να αναβάλει την εκτέλεση συγκεκριμένου ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως. Εξάλλου, επισημαίνεται ότι, στην απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, ΕΥ:C:2016:198), το Δικαστήριο έκανε δεκτή τέτοια αναβολή απουσία τέτοιας αποφάσεως του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου.

107. Επιπλέον, εφόσον η αναστολή αφορά την εκτέλεση της αποφάσεως-πλαίσου «σε συγκεκριμένη περίπτωση», δεν θα υπονομεύεται η ισότητα μεταξύ των κρατών μελών η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 4, παράγραφος 2, ΣΕΕ.

108. Δεύτερον, ακόμη και αν ήθελε υποτεθεί ότι υφίσταται, στην Πολωνία, πραγματικός κίνδυνος κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας, λόγω των πρόσφατων μεταρρυθμίσεων του δικαστικού συστήματος⁷⁶, δεν μπορεί να συναχθεί εξ αυτού ότι κανένα πολωνικό δικαστήριο δεν είναι σε θέση να επιληφθεί, *οποιασδήποτε*, υποθέσεως, με σεβασμό του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη. Συντάσσομαι πλήρως με το επιχείρημα της Επιτροπής, κατά το οποίο, «έστω και αν ήθελε διαπιστωθεί ότι το κράτος δικαίου στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος απειλείται σοβαρά [...], δεν μπορεί να αποκλειστεί να υπάρχουν περιπτώσεις στις οποίες διατηρείται η ικανότητα των δικαστηρίων να διεξάγουν δίκη με την αναγκαία ανεξαρτησία προκειμένου να διασφαλίζεται ο σεβασμός του θεμελιώδους δικαιώματος που κατοχυρώνεται στο άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη».

109. Τρίτον, για να καθορίσει αν υφίσταται πραγματικός κίνδυνος μεταχειρίσεως που αντιβαίνει στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, «εξετάζει τις αναμενόμενες συνέπειες της επιστροφής του αιτούντος στη χώρα προορισμού, λαμβανομένης υπόψη της γενικής καταστάσεως που επικρατεί σε αυτήν και των ιδιαίτερων περιστάσεων του

⁷⁵ Συγκεκριμένα, η απόφαση-πλαίσιο εκδόθηκε στις 13 Ιουνίου 2002, ήτοι πριν από την έναρξη ισχύος, την 1η Φεβρουαρίου 2003, της Συνθήκης της Νίκαιας (ΕΕ 2001, C 80, σ. 1). Πάντως, το άρθρο 1, παράγραφος 1, της Συνθήκης της Νίκαιας εισήγαγε στο άρθρο 7 την παράγραφο 1 αυτού. Επομένως, η παραπομπή, στην αιτιολογική σκέψη 10 της αποφάσεως-πλαίσου, στο άρθρο 7, παράγραφος 1, ΣΕΕ πρέπει να νοείται πλέον ως παραπομπή στο άρθρο 7, παράγραφος 2, ΣΕΕ. Βλ., συναφώς, σημείο 38 των παρούσων προτάσεων.

⁷⁶ Όπως επισημαίνεται στα σημεία 35 και 95 των παρούσων προτάσεων, η εκτίμηση αυτή απόκειται στο αιτούν δικαστήριο.

ενδιαφερομένου»⁷⁷. Κατά το ΕΔΔΑ, το γεγονός ότι υφίσταται γενικό πρόβλημα σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε συγκεκριμένη χώρα δεν αποδεικνύει, αφ' εαυτού, ότι η επιστροφή του ενδιαφερομένου στη χώρα αυτή θα αντιβαίνει στο άρθρο 3 της ΕΣΔΑ⁷⁸. Ομοίως, για να ελέγξει εάν υφίσταται πραγματικός κίνδυνος κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας, το ΕΔΔΑ λαμβάνει υπόψη, στην πράξη, όχι μόνο την κατάσταση στη χώρα προορισμού, αλλά και στοιχεία που αφορούν τον ίδιο τον ενδιαφερόμενο⁷⁹.

110. Για παράδειγμα, όσον αφορά το άρθρο 3 της ΕΣΔΑ, στην απόφαση *Μο. Μ. κατά Γαλλίας*, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η επιστροφή του προσφεύγοντος στο Τσαντ, από το οποίο είχε διαφύγει αφού συνελήφθη από τις μυστικές υπηρεσίες της χώρας και υποβλήθηκε σε βασανιστήρια, θα συνιστούσε παράβαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ. Το ΕΔΔΑ στηρίχθηκε στις εκθέσεις τοπικών μη κυβερνητικών οργανώσεων και θεσμικών παρατηρητών, από τις οποίες προκύπτει ότι η γενική κατάσταση στο Τσαντ χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη στρατιωτικών φυλακών τις οποίες διαχειρίζονται οι μυστικές υπηρεσίες. Το ΕΔΔΑ εξέτασε εν συνεχεία την προσωπική κατάσταση του προσφεύγοντος. Συναφώς, επισήμανε, αφενός, ότι τα ιατρικά πιστοποιητικά βεβαιώνουν ότι ο προσφεύγων υποβλήθηκε ήδη σε βασανιστήρια στο Τσαντ και, αφετέρου, ότι διατρέχει τον κίνδυνο να υποβληθεί εκ νέου σε βασανιστήρια εάν επιστρέψει εκεί, καθόσον είναι μέλος, στη Γαλλία, κόμματος της αντιπολιτεύσεως και ότι, κατά τα φαινόμενα, έχει εκδοθεί εις βάρος του ένταλμα προσαγωγής από τις αρχές του Τσαντ τρία χρόνια μετά την αναχώρησή του από τη χώρα αυτή⁸⁰.

111. Στην απόφαση *Μ. Γ. κατά Βουλγαρίας*, το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι ο προσφεύγων, τον οποίο καταζητούσαν οι ρωσικές αρχές με σκοπό να τον προσαγάγουν ενώπιον των ποινικών δικαστηρίων της Ινγκουσίας, μιας εκ των δημοκρατιών του Βόρειου Καυκάσου, λόγω υπονοιών ότι ήταν μέλος του τσετσενικού αντάρτικου, διατρέχει σοβαρό και αποδεδειγμένο κίνδυνο να υποβληθεί σε βασανιστήρια εάν απελαθεί στη Ρωσία. Το ΕΔΔΑ εξέτασε, καταρχάς, τη γενική κατάσταση στον Βόρειο Καύκασο και διαπίστωσε ότι η περιοχή αυτή παραμένει περιοχή ένοπλης συρράξεως, η οποία χαρακτηρίζεται, ιδίως, από εκτελέσεις χωρίς δίκη, βασανιστήρια και άλλες μορφές απάνθρωπης και εξευτελιστικής μεταχειρίσεως. Εν συνεχεία, εξέτασε την προσωπική κατάσταση του προσφεύγοντος και επισήμανε ότι έχουν ασκηθεί εναντίον του ποινικές διώξεις λόγω, ιδίως, συμμετοχής σε ένοπλη ομάδα, προετοιμασίας τρομοκρατικών ενεργειών, λαθρεμπορίας όπλων και ναρκωτικών, ότι οι ρωσικές μυστικές υπηρεσίες κατάσχεσαν στην κατοικία του σημαντική ποσότητα όπλων και ότι οι ρωσικές αρχές τον θεωρούν ύποπτο για συμμετοχή σε ένοπλη ομάδα τζιχαντιστών. Το ΕΔΔΑ διαπίστωσε ότι ήταν ιδιαίτερα εκτιθέμενος στον κίνδυνο να υποβληθεί σε βασανιστήρια εάν φυλακιστεί σε σωφρονιστικό ίδρυμα στον Βόρειο Καύκασο⁸¹.

112. Όσον αφορά το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, στην απόφαση *Ahorugeze κατά Σουηδίας*, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι η απέλαση του προσφεύγοντος, Ρουαντανού υπηκόου μέλους της εθνότητας των χούτου, στη Ρουάντα, όπου επρόκειτο να δικαστεί για γενοκτονία και εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας, δεν θα τον εξέθετε σε πραγματικό κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας. Συγκεκριμένα, το ΕΔΔΑ έκρινε, λαμβανομένων υπόψη των αποφάσεων του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για τη Ρουάντα και των πληροφοριών που προσκόμισαν οι Ολλανδοί ερευνητές και οι Νορβηγοί αστυνομικοί, ότι δεν διαπιστώθηκε ότι τα δικαστήρια της Ρουάντα δεν είναι ανεξάρτητα ή αμερόληπτα. Επιπλέον, το ΕΔΔΑ εξέτασε την προσωπική κατάσταση του

⁷⁷ Αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 30ής Οκτωβρίου 1991, *Vilvarajah κ.ά. κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (E:ECHR:1991:1030JUD001316387, § 108), της 28ης Φεβρουαρίου 2008, *Saadi κατά Ιταλίας* (CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, § 130), της 17ης Ιανουαρίου 2012, *Othman (Abu Qatada) κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 187), και της 23ης Μαρτίου 2016, *F. G. κατά Σουηδίας* (CE:ECHR:2016:0323JUD004361111, § 120) (η υπογράμμιση δική μου).

⁷⁸ Αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 28ης Φεβρουαρίου 2008, *Saadi κατά Ιταλίας* (CE:ECHR:2008:0228JUD003720106, § 131), της 25ης Απριλίου 2013, *Savridin Dzhrayev κατά Ρωσίας* (CE:ECHR:2013:0425JUD007138610, § 153 και 169), και της 25ης Μαρτίου 2014, *Μ. Γ. κατά Βουλγαρίας* (CE:ECHR:2014:0325JUD005929712, § 79).

⁷⁹ Απόφαση του ΕΔΔΑ της 17ης Ιανουαρίου 2012, *Othman (Abu Qatada) κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 272 και 277 έως 279).

⁸⁰ Απόφαση του ΕΔΔΑ της 18ης Απριλίου 2013, *Μο. Μ. κατά Γαλλίας* (CE:ECHR:2013:0418JUD001837210, § 38 έως 43).

⁸¹ Απόφαση του ΕΔΔΑ της 25ης Μαρτίου 2014, *Μ. Γ. κατά Βουλγαρίας* (CE:ECHR:2014:0325JUD005929712, § 87 έως 91).

προσφεύγοντος. Εκτίμησε ότι ούτε η περίπτωση ότι κατέθεσε ως μάρτυρας υπερασπίσεως ενώπιον του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου για τη Ρουάντα ούτε το γεγονός ότι διηύθυνε την υπηρεσία πολιτικής αεροπορίας της Ρουάντα ούτε η καταδίκη του για καταστροφή περιουσιακών στοιχείων τρίτου κατά τη γενοκτονία του 1994, τον εξέθετε σε κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας⁸².

3) Πώς μπορεί να αποδειχθεί ότι ο ενδιαφερόμενος διατρέχει πραγματικό κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος;

113. Φρονώ ότι, όπως υποστηρίζει η Επιτροπή, για να αποδειχθεί ότι ο ενδιαφερόμενος εκτίθεται στον επίμαχο κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας, πρέπει να εξακριβωθεί ότι συντρέχουν ιδιαίτερες περιστάσεις οι οποίες αφορούν είτε το πρόσωπο αυτό είτε το αδίκημα για το οποίο διώκεται ή καταδικάστηκε και οι οποίες το εκθέτουν σε τέτοιο κίνδυνο. Επομένως, η Επιτροπή προτείνει, ιδίως, να εξακριβωθεί αν το πρόσωπο για το οποίο εκδόθηκε το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως είναι πολιτικός αντιφρονών ή είναι μέλος κοινωνικής ή εθνοτικής ομάδας που υφίσταται διακρίσεις. Η Επιτροπή προτείνει επίσης να ελεγχθεί, ιδίως, αν το αδίκημα για το οποίο διώκεται ο ενδιαφερόμενος έχει πολιτικό χαρακτήρα ή αν το καθεστώς που βρίσκεται στην εξουσία έχει προβεί σε δηλώσεις σχετικά με το αδίκημα αυτό ή την κύρωσή του. Εκτιμώ ότι οι προτάσεις αυτές πρέπει να γίνουν δεκτές.

114. Συναφώς, επισημαίνεται ότι στη δεύτερη περίοδο της αιτιολογικής σκέψεως 12 της αποφάσεως-πλαίσιου προβλέπεται ρητώς η δυνατότητα αρνήσεως παραδόσεως προσώπου εφόσον αντικειμενικά στοιχεία καταδεικνύουν ότι το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως εκδίδεται προς τον σκοπό της διώξεως ή της τιμωρίας του, μεταξύ άλλων, λόγω των πολιτικών του φρονημάτων.

115. Όσον αφορά το βάρος αποδείξεως, κατά την άποψή μου, πρέπει να απαιτείται από τον ενδιαφερόμενο να αποδείξει ότι συντρέχουν σοβαροί και αποδεδειγμένοι λόγοι να θεωρηθεί ότι διατρέχει πραγματικό κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος. Η άποψη αυτή συνάδει με εκείνη του ΕΔΔΑ, το οποίο εκτιμά, επιπλέον, ότι εφόσον προσκομιστεί η απόδειξη αυτή, απόκειται στο ενδιαφερόμενο κράτος να διασκεδάσει κάθε σχετική αμφιβολία⁸³.

116. Εν προκειμένω, ο L. M. υποστηρίζει ότι διατρέχει πραγματικό κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας στην Πολωνία, καθόσον δεν είναι πλέον σεβαστό στη χώρα αυτή το κράτος δικαίου, «του οποίου πεμπτούσια είναι το δικαίωμα σε αποτελεσματική ένδικη προσφυγή, την οποία μπορεί να διασφαλίζει μόνο η ύπαρξη ανεξάρτητου δικαστικού συστήματος»⁸⁴.

117. Απόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εκτιμήσει αν τέτοιοι ισχυρισμοί αποδεικνύουν ότι ο L. M. θα εκτεθεί, σε περίπτωση παραδόσεως στη δικαστική αρχή εκδόσεως του εντάλματος, σε πραγματικό κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας ως αποτέλεσμα των πλημμελειών του πολωνικού δικαστικού συστήματος, εφόσον θεωρηθεί ότι υφίσταται τέτοιος κίνδυνος.

⁸² Απόφαση του ΕΔΔΑ της 27ης Οκτωβρίου 2011, Ahorugeze κατά Σουηδίας (CE:ECHR:2011:1027JUD003707509, § 125 έως 129).

⁸³ Αποφάσεις του ΕΔΔΑ της 27ης Οκτωβρίου 2011, Ahorugeze κατά Σουηδίας (CE:ECHR:2011:1027JUD003707509, § 116), της 17ης Ιανουαρίου 2012, Othman (Abu Qatada) κατά Ηνωμένου Βασιλείου (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 261), και της 19ης Φεβρουαρίου 2013, Yefimova κατά Ρωσίας (CE:ECHR:2013:0219JUD003978609, § 220).

⁸⁴ Διευκρινίζεται ότι, από την προμνησθείσα στο σημείο 22 των παρούσων προτάσεων απόφαση του High Court (ανώτερου δικαστηρίου) της 12ης Μαρτίου 2018, προκύπτει ότι ο δικηγόρος του L. M. επιχείρησε να εξασφαλίσει αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με την κατάσταση του δικαστικού συστήματος στην Πολωνία. Ειδικότερα, προσκόμισε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, έγγραφο επίσημου πολωνικού οργάνου, του οποίου την ακριβή ταυτότητα δεν γνωρίζει το αιτούν δικαστήριο. Κατά το έγγραφο αυτό, η πολωνική δικαστική αρχή είναι ανεξάρτητη από τις άλλες εξουσίες, η εποπτεία που ασκεί ο Υπουργός Δικαιοσύνης στα τακτικά δικαστήρια είναι αμιγώς διοικητικής φύσεως και ο εν λόγω υπουργός δεν επηρεάζει την ανεξαρτησία των δικαστών.

118. Επισημαίνεται, εντούτοις, ότι ο L. M. ουδόλως διευκρίνισε τους λόγους για τους οποίους οι πρόσφατες μεταρρυθμίσεις του πολωνικού δικαστικού συστήματος επηρεάζουν την προσωπική του κατάσταση. Δεν εξήγησε τους λόγους για τους οποίους οι πλημμελίες του πολωνικού δικαστικού συστήματος, εφόσον επαληθευθούν, θα εμποδίσουν την εκδίκαση της *υποθέσεώς του* από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο. Ο L. M. περιορίζεται να επισημάνει, γενικώς, ότι το πολωνικό δικαστικό σύστημα δεν πληροί τις απαιτήσεις του κράτους δικαίου.

119. Επομένως, κατά την άποψή μου, τα επιχειρήματα που πρόβαλε ο L. M. τείνουν αποκλειστικά και μόνο να αποδείξουν ότι υφίσταται, λόγω των πλημμελειών του δικαστικού συστήματος, πραγματικός κίνδυνος κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας στην Πολωνία και όχι να αποδείξουν ότι θα εκτεθεί ο ίδιος σε τέτοιο κίνδυνο, εάν παραδοθεί στη δικαστική αρχή εκδόσεως του εντάλματος. Εντούτοις, υπενθυμίζεται ότι, όπως επισήμανε το ΕΔΔΑ, το γεγονός ότι υφίσταται γενικό πρόβλημα σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων σε συγκεκριμένη χώρα (εφόσον θεωρηθεί αποδεδειγμένο) δεν αποδεικνύει, αφ' εαυτού, ότι η επιστροφή του ενδιαφερομένου στη χώρα αυτή θα τον εκθέσει σε κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας⁸⁵. Για παράδειγμα, στην απόφαση *Yefimova* κατά *Ρωσίας*, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι, καίτοι υπάρχουν λόγοι για να αμφισβητηθεί η ανεξαρτησία των *Καζάχων* δικαστών, η προσφεύγουσα δεν είχε αποδείξει ούτε ότι οι εν λόγω αμφιβολίες συνιστούσαν πραγματικό κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας *ούτε ότι θα εκτίθετο η ίδια στον κίνδυνο αυτό, σε περίπτωση απελάσεως στο Καζαχστάν*⁸⁶.

120. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι ο L. M. διώκεται για διακίνηση ναρκωτικών και ότι κανένα στοιχείο, στη δικογραφία, δεν υποδηλώνει ότι το αδίκημα αυτό ή η προσωπική κατάσταση του ίδιου του L. M. χαρακτηρίζονται από ιδιαιτερότητες που τον εκθέτουν στον προβαλλόμενο κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας. Ερωτηθείς σχετικά, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ο εκπρόσωπος του L. M. δεν παρέσχε περισσότερες διευκρινίσεις.

121. Ως εκ τούτου, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα, πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 1, παράγραφος 3, της αποφάσεως-πλαίσιου 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, έχει την έννοια ότι η δικαστική αρχή εκτελέσεως υποχρεούται να αναβάλλει την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης όταν διαπιστώνει όχι μόνο ότι υφίσταται πραγματικός κίνδυνος κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας λόγω πλημμελειών του δικαστικού συστήματος του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος, αλλά επίσης όταν το πρόσωπο εις βάρος του οποίου εκδόθηκε το εν λόγω ένταλμα εκτίθεται σε τέτοιο κίνδυνο. Για να συνιστά η προσβολή του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, το οποίο κατοχυρώνεται με το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατάφωρη στέρηση δικαστικής προστασίας, η προσβολή αυτή πρέπει να είναι τόσο σοβαρή ώστε να καταργεί την ουσία του δικαιώματος που προστατεύεται με την εν λόγω διάταξη. Για να καθοριστεί αν το οικείο πρόσωπο εκτίθεται στον επίμαχο κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας, η δικαστική αρχή εκτελέσεως οφείλει να λάβει υπόψη τις ιδιαίτερες περιστάσεις οι οποίες αφορούν τόσο το πρόσωπο αυτό όσο και το αδίκημα για το οποίο διώκεται ή καταδικάστηκε.

⁸⁵ Βλ. σημείο 109 των παρούσων προτάσεων. Βλ., επίσης, απόφαση του ΕΔΔΑ της 10ης Φεβρουαρίου 2011, *Dzhakysybergenov* κατά *Ουκρανίας* (CE:ECHR:2011:0210JUD001234310, § 37 και 44).

⁸⁶ Απόφαση του ΕΔΔΑ της 19ης Φεβρουαρίου 2013, *Yefimova* κατά *Ρωσίας* (CE:ECHR:2013:0219JUD003978609, § 221 έως 225). Βλ., επίσης, απόφαση του ΕΔΔΑ της 17ης Ιανουαρίου 2012, *Othman (Abu Qatada)* κατά *Ηνωμένου Βασιλείου* (CE:ECHR:2012:0117JUD000813909, § 284 και 285).

3. Επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος

122. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν, στην περίπτωση που το δεύτερο στάδιο του ελέγχου που καθορίζεται στην απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198), τυγχάνει εφαρμογής και στην περίπτωση που η δικαστική αρχή εκτελέσεως διαπιστώσει ότι το κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος παραβιάζει το κράτος δικαίου λόγω πλημμελειών του δικαστικού συστήματος, αυτή υποχρεούται να ζητήσει από τη δικαστική αρχή εκδόσεως του εντάλματος να της παράσχει, βάσει του άρθρου 15, παράγραφος 2, της αποφάσεως-πλαisiού, κάθε συμπληρωματική πληροφορία όσον αφορά τις συνθήκες υπό τις οποίες θα διεξαχθεί η δίκη του ενδιαφερομένου. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει τις εγγυήσεις τις οποίες θα μπορούσε να εξασφαλίσει από τη δικαστική αρχή εκδόσεως του εντάλματος προκειμένου να αποκλειστεί ο κίνδυνος να μην τύχει ο ενδιαφερόμενος δίκαιης δίκης.

123. Επισημαίνεται ότι, στην εν λόγω απόφαση Aranyosi και Căldăraru, το Δικαστήριο έκρινε ότι η δικαστική αρχή εκτελέσεως υποχρεούται να ζητήσει από τη δικαστική αρχή εκδόσεως του εντάλματος, βάσει του άρθρου 15, παράγραφος 2, της αποφάσεως-πλαisiού, κάθε απαραίτητη συμπληρωματική πληροφορία σχετική με τις συνθήκες κρατήσεως του ενδιαφερομένου. Η δικαστική αρχή εκτελέσεως υποχρεούται να αναβάλει την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως μόνο εάν, λαμβανομένων υπόψη των πληροφοριών αυτών, εκτιμά ότι υφίσταται πραγματικός κίνδυνος να υποβληθεί ο ενδιαφερόμενος σε απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση⁸⁷.

124. Κατά τον υπουργό, η δικαστική αρχή εκτελέσεως υποχρεούται να ζητεί από τη δικαστική αρχή εκδόσεως του εντάλματος κάθε πληροφορία την οποία κρίνει απαραίτητη. Το αντικείμενο των πληροφοριών αυτών πρέπει να καθορίζεται κατά περίπτωση, ανάλογα με τον λόγο για τον οποίο η δικαστική αρχή εκτελέσεως εκτιμά ότι ο ενδιαφερόμενος διατρέχει κίνδυνο να μην τύχει δίκαιης δίκης. Δεν μπορεί να απαιτηθεί από τη δικαστική αρχή εκτελέσεως να αποδείξει την απουσία πλημμελειών του πολωνικού δικαστικού συστήματος.

125. Ο L. M. φρονεί ότι παρέλκει η απάντηση στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα. Διευκρινίζει, εντούτοις, ότι, εν προκειμένω, δεν μπορεί να παρασχεθεί καμία εγγύηση ικανή να διασκεδάσει τις ανησυχίες της δικαστικής αρχής εκτελέσεως, δεδομένου ότι οι επίμαχες πλημμελίες είναι συστημικής φύσεως.

126. Κατά την Ισπανική Κυβέρνηση, το άρθρο 15, παράγραφος 2, της αποφάσεως-πλαisiού παρέχει διέξοδο όταν η δικαστική αρχή εκτελέσεως αμφιβάλλει ως προς τη συνέχεια την οποία πρέπει να δώσει. Η Ουγγρική Κυβέρνηση φρονεί ότι, εφόσον η δικαστική αρχή εκτελέσεως δεν εξουσιοδοτείται να διαπιστώσει την ύπαρξη πλημμελειών του πολωνικού νομικού συστήματος, δεν μπορεί να ζητήσει από το οικείο κράτος μέλος να της παράσχει συμπληρωματικές πληροφορίες. Κατά την Ολλανδική Κυβέρνηση, η δικαστική αρχή εκτελέσεως υποχρεούται να χρησιμοποιήσει τον προβλεπόμενο στο άρθρο 15, παράγραφος 2, της αποφάσεως-πλαisiού μηχανισμό. Η Πολωνική Κυβέρνηση δεν κατέθεσε παρατηρήσεις επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος.

127. Η Επιτροπή φρονεί ότι η δικαστική αρχή εκτελέσεως μπορεί να ζητήσει συμπληρωματικές πληροφορίες από τη δικαστική αρχή εκδόσεως του εντάλματος. Ένα τέτοιο αίτημα παροχής πληροφοριών θα μπορεί να αφορά, ιδίως, τις πλέον πρόσφατες νομοθετικές μεταρρυθμίσεις. Εντούτοις, οι πληροφορίες αυτές θα είναι αναμφίβολα λιγότερο ικανές να διασκεδάσουν τις αμφιβολίες της δικαστικής αρχής εκτελέσεως από εκείνες που αφορούν, όπως στην προμνησθείσα απόφαση Aranyosi και Căldăraru, τις συνθήκες κρατήσεως του ενδιαφερομένου.

⁸⁷ Απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψεις 95 έως 98).

128. Κατά την άποψή μου, όταν υφίσταται πραγματικός κίνδυνος κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, η δικαστική αρχή εκτελέσεως πρέπει να χρησιμοποιεί την παρεχόμενη από το άρθρο 15, παράγραφος 2, της αποφάσεως-πλαίσίου δυνατότητα ώστε να εξασφαλίζει πληροφορίες, αφενός, σχετικά με τη νομοθεσία που ενδεχομένως θεσπίστηκε μετά την αιτιολογημένη πρόταση της Επιτροπής και τις γνώμες της επιτροπής της Βενετίας⁸⁸ και, αφετέρου, σχετικά με τις ιδιαιτερότητες που αφορούν τον ενδιαφερόμενο και τη φύση του αδικήματος που θα μπορούσαν να εκθέσουν το πρόσωπο αυτό στον διαπιστωμένο πραγματικό κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας.

129. Συγκεκριμένα, φρονώ ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο, ιδίως στην περίπτωση που ο ενδιαφερόμενος δεν απέδειξε ότι θα εκτεθεί ο ίδιος σε κατάφωρη αρνησιδικία, ένα τέτοιο αίτημα παροχής πληροφοριών να μπορεί να διαφωτίσει τη δικαστική αρχή εκτελέσεως.

130. Εάν εκτιμά, λαμβανομένων υπόψη των πληροφοριών που έλαβε, δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, της αποφάσεως-πλαίσίου, ότι το πρόσωπο εις βάρος του οποίου εκδόθηκε ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως δεν διατρέχει κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, η δικαστική αρχή εκτελέσεως οφείλει να εκτελέσει το εν λόγω ένταλμα.

131. Εάν, αντιθέτως, λαμβανομένων υπόψη των πληροφοριών αυτών, η δικαστική αρχή εκτελέσεως εκτιμά ότι ο ενδιαφερόμενος διατρέχει πραγματικό κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, η εκτέλεση του εντάλματος αυτού πρέπει να αναβληθεί, αλλά δεν μπορεί να ματαιωθεί⁸⁹. Στην περίπτωση αυτή, το κράτος μέλος εκτελέσεως οφείλει, βάσει του άρθρου 17, παράγραφος 7, της αποφάσεως-πλαίσίου, να ενημερώσει τη Eurojust για την καθυστέρηση αυτή, διευκρινίζοντας τους λόγους της αναβολής. Εάν η ύπαρξη τέτοιου κινδύνου δεν μπορεί να αποκλειστεί εντός εύλογης προθεσμίας, η δικαστική αρχή εκτελέσεως οφείλει να αποφασίσει αν πρέπει να παύσει τη διαδικασία παραδόσεως⁹⁰.

132. Επομένως, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι, όταν διαπιστώνει ότι υφίσταται πραγματικός κίνδυνος κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, η δικαστική αρχή εκτελέσεως υποχρεούται να ζητήσει από τη δικαστική αρχή εκδόσεως του εντάλματος, δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, της αποφάσεως-πλαίσίου 2002/584, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299, κάθε απαραίτητη συμπληρωματική πληροφορία σχετικά αφενός, με τυχόν νομοθετικές εξελίξεις μεταγενέστερες των στοιχείων που έχει στη διάθεσή της για να διαπιστώσει την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας και, αφετέρου, τις ιδιαιτερότητες που έχουν σχέση με το πρόσωπο εις βάρος του οποίου εκδόθηκε το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως ή με τη φύση του αδικήματος για το οποίο διώκεται ή καταδικάστηκε.

V. Πρόταση

133. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει ως ακολούθως στα ερωτήματα που υπέβαλε το High Court (ανώτερο δικαστήριο, Ιρλανδία):

- 1) Το άρθρο 1, παράγραφος 3, της αποφάσεως-πλαίσίου 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299/ΔΕΥ του

⁸⁸ Συναφώς, επισημαίνεται ότι, στις γραπτές παρατηρήσεις της, η Πολωνική Κυβέρνηση προσάπτει στο αιτούν δικαστήριο ότι δεν έλαβε υπόψη τις μεταγενέστερες της εκδόσεως της αιτιολογημένης προτάσεως της Επιτροπής νομοθετικές μεταρρυθμίσεις.

⁸⁹ Απόφασεις της 16ης Ιουλίου 2015, Lanigan (C-237/15 PPU, EU:C:2015:474, σκέψη 38), και της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψη 98).

⁹⁰ Απόφαση της 5ης Απριλίου 2016, Aranyosi και Căldăraru (C-404/15 και C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, σκέψη 104).

Συμβουλίου, της 26ης Φεβρουαρίου 2009, έχει την έννοια ότι η δικαστική αρχή εκτελέσεως υποχρεούται να αναβάλει την εκτέλεση ευρωπαϊκού εντάλματος συλλήψεως όταν διαπιστώνει όχι μόνο ότι υφίσταται πραγματικός κίνδυνος κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας λόγω πλημμελειών του δικαστικού συστήματος του κράτους μέλους εκδόσεως του εντάλματος, αλλά επίσης όταν το πρόσωπο εις βάρος του οποίου εκδόθηκε το εν λόγω ένταλμα εκτίθεται σε τέτοιο κίνδυνο. Για να συνιστά η προσβολή του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, το οποίο κατοχυρώνεται με το άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, κατάφωρη στέρηση δικαστικής προστασίας, η προσβολή αυτή πρέπει να είναι τόσο σοβαρή ώστε να καταργεί την ουσία του δικαιώματος που προστατεύεται με την εν λόγω διάταξη. Για να καθοριστεί αν το οικείο πρόσωπο εκτίθεται στον επίμαχο κίνδυνο κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας, η δικαστική αρχή εκτελέσεως οφείλει να λάβει υπόψη τις ιδιαίτερες περιστάσεις οι οποίες αφορούν τόσο το πρόσωπο αυτό όσο και το αδίκημα για το οποίο διώκεται ή καταδικάστηκε.

- 2) Όταν διαπιστώνει ότι υφίσταται πραγματικός κίνδυνος κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας στο κράτος μέλος εκδόσεως του εντάλματος, η δικαστική αρχή εκτελέσεως υποχρεούται να ζητήσει από τη δικαστική αρχή εκδόσεως του εντάλματος, δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, της αποφάσεως-πλαίσιο 2002/584, όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση-πλαίσιο 2009/299, κάθε απαραίτητη συμπληρωματική πληροφορία σχετικά αφενός, με τυχόν νομοθετικές εξελίξεις μεταγενέστερες των στοιχείων που έχει στη διάθεσή της για να διαπιστώσει την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου κατάφωρης στερήσεως δικαστικής προστασίας και, αφετέρου, τις ιδιαιτερότητες που έχουν σχέση με το πρόσωπο εις βάρος του οποίου εκδόθηκε το ευρωπαϊκό ένταλμα συλλήψεως ή με τη φύση του αδικήματος για το οποίο διώκεται ή καταδικάστηκε.